

Број/Број 03/10-50-19-299-14/16
Сарајево/Sarajevo, 09.05.2016.

Истраžивање број: 231
Врста истраžивања: **КОМП** - компаративни преглед

КОМПАРАТИВНИ ПРЕГЛЕД ПРОПИСА О ПАРЛАМЕНТАРНОМ НАДЗОРУ

Припремили:
Нихада Јелећ
Александар Мићич

Дескриптор: парламентарни надзор

Истраžивање је намењено посланицима и делегатима, који могу поставити додатна питања, сугестије и коментаре на email адресу: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Јавност Босне и Херцеговине може коментирати радове, али Истраžивачки сектор нема могућност да одговара на коментаре и дискутира о истраžивању.

Информације наведене у садржају истраžивања важеће су у тренутку припреме истраžивања и оне се не ажурирају након објаве истраžивања.

Истраžивање не одражава званичан став Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (PSBiH).

Sadržaj

Sažetak	3
I. Uvod	5
II. Parlamentarni nadzor generalno	5
III. Austrija.....	7
IV. Njemačka	11
V. Srbija	17
VI. Hrvatska.....	24
VII. Crna Gora	28
VIII. Izvori	36

Sažetak

Nadzornu funkciju Parlamenta u **Austriji** propisuju Ustav Republike i Savezni zakon o Poslovniku Donjeg doma Parlamenta. Nadzor izvršne vlasti Parlament vrši putem postavljanja pitanja i traženja informacija. Generalno se razlikuju *pravni, politički i finansijski parlamentarni nadzor*. Pravni nadzor se vrši opozivom ministara, a politički putem kontrole rada Savezne vlade i organa koji su u njenom sastavu te preduzeća/kompanija čiji je Vlada većinski vlasnik, i to postavljanjem usmenih, pismenih i hitnih pitanja, uključujući i pravo na interpelaciju, vođenjem rasprava o aktuelnim temama, podnošenjem rezolucija, pozivanjem članova Vlade da prisustvuju plenarnim sjednicama i sjednicama parlamentarnih odbora i pododbora, formiranjem istražnih komisija, podnošenjem izvještaja organa izvršne vlasti Parlamentu i glasanjem o nepovjerenju. Finansijski parlamentarni nadzor podrazumijeva odobravanje državnog budžeta i reviziju državnih finansija, koju provodi Revizorski sud, tijelo Donjeg doma Parlamenta Austrije.

U **Njemačkoj** parlamentarni nadzor nad radom Vlade, obavještajnih službi i upotrebom vojske uređuju Ustav i Poslovnik Bundestaga. Nadzor rada Vlade, pored zakonodavne, predstavlja ključnu funkciju Bundestaga. Ogovornost Vlade prema Bundestagu ogleda se u obavezi Vladinog dostavljanja godišnjih izvještaja i u glasanju o njima. Bundestag i njegove komisije mogu zahtijevati prisustvo na sjednicama svakog člana Savezne vlade. Pravo na dobijanje informacija je bitan preduvjet za parlamentarni nadzor i zbog toga je Bundestag uspostavio različite instrumente koji omogućavaju njegovim članovima, uključujući i opoziciju, da Vladi postavljaju pitanja i da raspravljaju o različitim predmetima. Instrumenti parlamentarnog nadzora uključuju: postavljanje pismenih i usmenih pitanja (vrijeme za poslanička pitanja), manje i velike interpelacije, rasprave o pitanjima od velikog interesa, postavljanje pitanja poslije sjednice Savezne vlade, glasanje o (ne)povjerenju predsjedniku Vlade itd. Parlamentarne komisije koje uspostavlja Bundestag (stalne komisije, komisije i tijela za nadzor posebnih oblasti te istražne komisije) imaju mogućnost da vrše različite stepene uticaja na izvršnu vlast. Stalne komisije imaju izričito pravo da od predstavnika relevantnog saveznog ministarstva traže izvještaje o tekućim zakonodavnim projektima i donose preporuke, a mogu održavati i javna saslušanja u cilju prikupljanja detaljnijih informacija o aktuelnim temama. Na javno salušanje pozivaju se eksperti, pripadnici interesnih grupa i druge osobe koje mogu pružiti relevantne informacije. Istražne komisije predstavljaju instrument selektivnog parlamentarnog nadzora nad radom Vlade. Ustavom je propisano da Bundestag ima pravo da, na osnovu prijedloga četvrtine njegovih članova, uspostavi istražnu komisiju.

U **Srbiji** parlamentarnu kontrolu uređuju Ustav Republike i Poslovnik Narodne skupštine, a određene odredbe koje se odnose na kontrolu zakonodavne nad izvršnom vlašću nalaze se i u nekoliko zakona - Zakonu o Narodnoj skupštini, Zakonu o Vojsci Srbije, Zakonu o osnovama uređenja službi bezbjednosti, Zakonu o Vojnobezbjednosnoj i Vojnoobavještajnoj agenciji te Zakonu o Bezbjednosno-informativnoj agenciji. Najznačajniji instrumenti parlamentarne kontrole su poslanička pitanja, podnošenje interpelacija, glasanje o nepovjerenju Vladi ili pojedinom članu Vlade, organizovanje javnih slušanja i obrazovanje anketnog odbora. Narodna skupština vrši parlamentarnu kontrolu nad radom Vlade (ministarstava i organa državne uprave), Vojske, službi bezbjednosti, Narodne banke, Državne revizorske institucije i zaštitnika građana.

Hrvatski sabor vrši funkciju nadzora nad radom Vlade i drugih nosilaca javnih dužnosti, u skladu sa Ustavom Republike. Uz to, Ustav precizira da je Vlada odgovorna Hrvatskom saboru. U **Hrvatskoj** su predsjednik i članovi Vlade zajednički odgovorni za odluke koje donosi Vlada, a lično su odgovorni za svoje područje rada. Pored Ustava, parlamentarnu

kontrolu u Hrvatskoj uređuje i Poslovnik Hrvatskog sabora, a određene odredbe koje se odnose na nadzor zakonodavne vlasti nad izvršnom vlašću nalaze se i u Zakonu o saradnji Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske u evropskim poslovima, kao i u Zakonu o sigurnosno-obavještajnom sistemu Republike Hrvatske.

Od svih država analiziranih u ovom istraživanju, jedino u **Crnoj Gori**, pored Ustava i Poslovnika Skupštine, postoje zakoni koji primarno uređuju parlamentarni nadzor, i to: Zakon o parlamentarnoj istrazi i Zakon o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane. Parlamentarne istrage organizuje i provodi skupštinski anketni odbor, radi prikupljanja informacija i činjenica o događajima koji se odnose na rad državnih organa. Otvaranje parlamentarne istrage i obrazovanje anketnog odbora, na prijedlog najmanje 27 poslanika, odlukom odobrava Skupština Crne Gore. Prema Zakonu o parlamentarnoj istrazi, anketni odbor, nakon okončanja povjerenog mu zadatka, Skupštini podnosi izvještaj koji može sadržavati prijedlog za utvrđivanje političke odgovornosti nosilaca javnih funkcija ili preduzimanje drugih postupaka ili mjera iz nadležnosti Skupštine. Kao i u ostalim državama, parlamentarni nadzor u Crnoj Gori se, osim sprovođenja parlamentarnih istraga, vrši putem postavljanja poslaničkih pitanja, odlučivanjem o (ne)povjerenju Vladi, interpelacija, kontrolnog i konsultativnog saslušanja. Skupština Crne Gore je 2010. godine donijela Zakon o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane. Parlamentarni nadzor nad radom organa i institucija u oblasti bezbjednosti i odbrane Skupština Crne Gore vrši neposredno i preko Odbora za bezbjednost i odbranu. Novina je da Zakon propisuje i sankcije za zaposlene u organima i institucijama koji na zahtjev Odbora ne učestvuju na sjednici, ne pruže potrebna obavještenja i ne dostave Odboru tražene informacije. Sankcije su predviđene i za organe i pravna lica ako ne omoguće vršenje parlamentarnog nadzora, ne obavijeste Odbor o vanrednom događaju i na zahtjev Odbora ne pruže obavještenja i ne učine dostupnom traženu dokumentaciju.

KOMPARATIVNI PREGLED PROPISA O PARLAMENTARNOM NADZORU

I. Uvod

Istraživanje predstavlja ažuriranu verziju rada Istraživačkog sektora PSBiH br. 202 - *Parlamentarni nadzor u Austriji, Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori*, a u skladu sa zahtjevom naručioca. U ovo istraživanje su uvršteni i propisi o parlamentarnom nadzoru u Saveznoj Republici Njemačkoj, dopunjene su odredbe koje se odnose na postavljanje poslaničkih pitanja u Srbiji te navedene kaznene odredbe iz Zakona o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane Crne Gore.

II. Parlamentarni nadzor generalno

U demokratikim društvima, u kojima je vlast podijeljena na tri dijela, zakonodavna vlast nadzire ili kontroliše izvršnu vlast. Vlada i njeni organi dužni su zakonodavnoj vlasti podnositi izvještaje, obavještavati je o pitanjima iz oblasti za koje su zaduženi, odgovarati na pitanja koja joj postavljaju članovi parlamenta i dostavljati traženu dokumentaciju. U pravilu je sudska vlast nezavisna od druge dvije grane vlasti, ali one, ipak direktno ili indirektno imaju određeni uticaj na sudsku vlast na način da biraju čelne ljude sudova i tužilaštava, odlučuju o visini budžeta (u državama u kojima nije uspostavljena budžetska autonomija sudstva) te kroz obavezu dostavljanja izvještaja o radu i sl.

Parlament, kao najveće predstavničko tijelo, odgovorno je građanima i mora postavljati pitanja od javne i društvene važnosti, ukoliko namjerava zadržati legitimnost i obezbijediti institucionalnu odgovornost. Nadzorna funkcija omogućava parlamentima da izvršnu vlast drže odgovornom i obezbijede efikasnost vlade, a da u isto vrijeme javnost dobija informacije neophodne za suzbijanje korupcije.¹ Koncept parlamentarne odgovornosti zasnovan je na pretpostavci da parlament, kao najveće predstavničko tijelo, ima obavezu da provjerava rad izvršne vlasti putem brojnih mjera, odnosno putem nadzora. Načini na koje parlamenti provode nadzor su sljedeći:

- interpelacije koje se odnose na rad vlade i članova vlade;
- zahtjevi za izglasavanje nepovjerenja vladi ili članu vlade;
- vladino podnošenje izvještaja parlamentu o njenom radu;
- razmatranje izvještaja koje podnose druge državne institucije, organizacije i tijela;
- postavljanje parlamentarnih pitanja;
- postavljanje parlamentarnih pitanja koja se odnose na aktuelnu temu,
- dostavljanje obavještenja i objašnjenja;
- parlamentarne istrage (osnivanje posebnih istražnih komisija);
- javna saslušanja;
- ministri informišu odbore o njihovom radu;
- usvajanje budžeta i nadzor nad izvršenjem budžeta, kao i završnim budžetskim računom (budžetska kontrola),
- parlamentarni nadzor nad službama bezbjednosti.²

¹ Mirjana Radaković, pomoćnik generalnog sekretara i rukovodilac Sektora za zakonodavstvo Narodne skupštine Srbije, Godišnja konferencija ECPRD korespondenata, Beograd, oktobar 2014. godine

² Isto

Interpelacije kao instrument parlamentarnog nadzora

Proces podnošenja i provođenja interpelacije koja se odnosi na rad vlade i članova vlade, kao i broj poslanika koji su ovlašteni da podnesu interpelaciju, u Evropi se razlikuje od parlamenta do parlamenta, što odlikava razlike u parlamentarnom razvoju različitih država. Izuzetak je Parlament Irske u kojem Poslovnik ne pruža mogućnost za podnošenje interpelacije.

U Finskoj najmanje 20 poslanika, od ukupno 200 članova Parlamenta, može podnijeti interpelaciju. Interpelaciju koriste samo opozicione partije i ona se odnosi na neko važno političko pitanje. Odgovor na interpelaciju se daje na plenarnoj sjednici, nakon čega slijedi višesatna rasprava, a poslije toga se pristupa glasanju o povjerenju Vladi ili članu Vlade. Obično se podnese od tri do pet interpelacija godišnje.

U Njemačkoj poslanički klub ili najmanje 5% poslanika od ukupnog broja članova Bundestaga – Donjeg doma Parlamenta, koji trenutno ima 630 poslanika, može podnijeti interpelaciju. Postoje takozvane “velike interpelacije” i “manje interpelacije”. Velike interpelacije mogu biti uvrštene u dnevni red plenarne sjednice i o njima može biti vođena rasprava, ukoliko to zahtijeva klub poslanika ili 5% poslanika Bundestaga. Na manje interpelacije se odgovara samo pismeno i na njih, generalno, mora biti odgovoreno u roku od 14 dana.

U Sloveniji najmanje 10 poslanika, od ukupno 90 članova Državnog zbora (Donjeg doma Parlamenta) može podnijeti interpelaciju, a u Srbiji najmanje 50 poslanika, od ukupno 250 poslanika Narodne skupštine.

U nekim parlamentima, kao što su Danska, Estonija, Norveška, Slovačka ili Švedska, bilo koji poslanik može podnijeti interpelaciju koja se odnosi na rad vlade ili člana vlade.

Izglasavanje (ne)povjerenja vladi ili članu vlade

Podnošenje zahtjeva za izglasavanje nepovjerenja vladi ili članu vlade u evropskim parlamentima obično je uređeno ustavom države i poslovníkom parlamenta. Odredbe koje definišu koliko poslanika može podnijeti navedeni zahtjev, rasprave o tome i većinu koja je potrebna za izglasavanje nepovjerenja vladi ili članu vlade (apsolutna ili prosta), u Evropi se takođe razlikuje od parlamenta do parlamenta.

Izazovi parlamentarnog nadzora

Najvažniji trendovi i izazovi parlamentarnog nadzora su sljedeći:

- jačanje transparentnosti i odgovornosti parlamenta,
- razvoj mjerenja vladine odgovornosti,
- kontrola trošenja javnog novca,
- jačanje uloge parlamenta u borbi protiv korupcije,
- zakonodavni nadzor – procedure jačanja uloge parlamenta u praćenju provođenja zakonodavstva i nadgledanje izgradnje pravnog sistema.³

³ Mirjana Radaković, pomoćnik generalnog sekretara i rukovodilac Sektora za zakonodavstvo Narodne skupštine Srbije, Godišnja konferencija ECPRD korespondenata, Beograd, oktobar 2014. godine

III. Austrija

Parlamentarni nadzor nad izvršnom vlašću u Austriji vrši se putem postavljanja pitanja i traženja informacija.⁴ Generalno se razlikuju *pravni, politički i finansijski parlamentarni nadzor*. Pravni nadzor se vrši opozivom ministara, a politički putem kontrole nad radom Savezne vlade i organa koji su u njenom sastavu te preduzeća/kompanija čiji je Vlada većinski vlasnik (postavljanjem usmenih, pismenih i hitnih pitanja, uključujući i pravo na interpelaciju, vođenjem rasprava o aktuelnim temama, podnošenjem rezolucija, pozivanjem članova Vlade da prisustvuju plenarnim sjednicama i sjednicama parlamentarnih odbora i pododbora, formiranjem istražnih komisija, podnošenjem izvještaja organa izvršne vlasti Parlamentu i glasanjem o nepovjerenju). Finansijski parlamentarni nadzor podrazumijeva odobravanje državnog budžeta i reviziju državnih finansija.

Pravni parlamentarni nadzor

Opoziv ministara

Donji dom Parlamenta Austrije može protiv članova Savezne vlade podnijeti tužbu Ustavnom sudu zbog kršenja Ustava i zakona u obavljanju dužnosti (ustavna odgovornost).⁵ Odluke o opozivu ministara zahtijevaju veći kvorum od uobičajenog: više od polovine ukupnog broja članova Donjeg doma Parlamenta mora biti prisutno, a za donošenje odluke dovoljna je prosta većina. U slučaju manjeg kršenja zakona, Ustavni sud može odlučiti da samo potvrdi da je zakon prekršen.

Ukoliko se utvrdi da je osoba čiji opoziv se zahtijeva kriva, član 142. Ustava propisuje da on ili ona gubi pravo na dužnost, a u posebno teškim okolnostima privremeno gubi politička prava (npr. pravo glasa). U slučaju manjih kršenja, Ustavni sud se može ograničiti izjavom da je zakon prekršen.

Politički parlamentarni nadzor

Parlamentarni nadzor nad radom Savezne vlade

Oba doma Parlamenta Austrije (*Nacionalrat* - Donji dom i *Bundesrat* - Gornji dom) vrše parlamentarni nadzor nad radom Savezne vlade i njenih članova putem postavljanja usmenih i pismenih pitanja, kao i putem podnošenja rezolucija. Donji dom Parlamenta može osnovati istražnu komisiju za određeno pitanje i izglasati nepovjerenje Saveznoj vladi ili jednom njenom članu i na taj način smijeniti cjelokupnu Vladu ili jednog njenog člana.

Preciznije, Vlada zavisi od povjerenja Donjeg doma Parlamenta. Ako joj Donji dom Parlamenta izglasa nepovjerenje, predsjednik države mora raspustiti Vladu.

Poslanička pitanja (pravo na interpelaciju)

Prema članu 52. Ustava Republike Austrije, Donji i Gornji dom Parlamenta mogu preispitivati rad Savezne vlade, postavljati pitanja njenim članovima o svim temama iz njihove nadležnosti i od njih zahtijevati relevantne informacije. Pravo na interpelaciju obuhvata različite oblike, kao što su pismena, usmena i hitna pitanja, kao i rasprave o aktuelnim temama. Ako tražene informacije ne mogu biti dostavljene, razlozi nedostavljanja

⁴ Izvor informacija o parlamentarnom nadzoru u Austriji je odgovor Parlamenta Austrije na ECPRD upit br. 1698 - *Accountability of Members of Government Informing of Parliament and Parliamentary Oversight Procedure* i internet stranica Parlamenta Austrije <https://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/KONTR/> (datum pristupa 04.05.2016.)

⁵ Član 142. Ustava Republike Austrije

moraju biti navedeni. Navedeno se također primjenjuje na sva preduzeća (kompanije) u kojima Savezna vlada ima većinski udio.⁶

Poslanička pitanja u pisanom obliku

Pitanja u pisanom obliku se dostavljaju Vladi ili članu vlade od strane najmanje pet članova Donjeg i tri člana Gornjeg doma Parlamenta Austrije. Vlada ima obavezu da na ta pitanja odgovori u roku od dva mjeseca. Odgovori se, u pravilu, dostavljaju u pisanom obliku, ali član Vlade kojem je pitanje upućeno može na njega odgovoriti i usmeno. Ako član Vlade nije u mogućnosti da odgovori na pitanje, on u odgovoru mora navesti razloge za to.⁷ Ako su poslanici nezadovoljni odgovorom ili ako odgovor dovodi do novih pitanja, pet poslanika može, prije usvajanja dnevnog reda, pokrenuti kratku raspravu o dobijenom odgovoru.⁸

Usmena poslanička pitanja

Na početku plenarne sjednice svi poslanici Donjeg doma mogu postaviti usmeno pitanje članovima Vlade. Na usmena pitanja postavljena na sjednici se odgovara u toku trajanja sjednice. Poslije odgovora člana Vlade, poslanik koji je uputio pitanje i poslanici koji pripadaju drugim parlamentarnim klubovima mogu postavljati dodatna pitanja. Ako postoji veliki broj pitanja, može se zakazati posebna sjednica Donjeg doma. Svaki zahtjev za odgovor mora da sadrži konkretno pitanje i ne smije biti podijeljen na više pitanja, inače će ga odbiti predsjednik Donjeg doma.⁹

Hitna pitanja

Hitno pitanje je pitanje u pisanom obliku na koje podnosilac zahtijeva da se odgovori u toku sjednice.

Rasprave o aktuelnim temama

Ukoliko pet poslanika Donjeg doma to zatraži, rasprava o aktuelnim temama može biti održana na početku sedmice plenarnih zasjedanja. Ova rasprava služi za razmatranje aktuelnih tema koje se odnose na rad Vlade. Zahtjev za raspravu podnosi se pismeno 48 sati prije početka sjednice (ne računajući subote, nedjelje i praznike) i u njemu se naznačava predmet rasprave.¹⁰ Rasprava o aktuelnim temama, u pravilu, traje između 60 i 70 minuta.

Rezolucije kao instrument parlamentarnog nadzora

U smislu parlamentarnog nadzora koji je definisan članom 52. Ustava, Donji i Gornji dom Parlamenta mogu u vezi s provođenjem izvršne vlasti izraziti svoje zahtjeve (želje) u formi rezolucije.¹¹ Sadržaji i zabrinutosti koje se izražavaju rezolucijama uveliko se razlikuju. Kao instrument nadzora, rezolucije mogu dovesti do toga da Vlada izvrši procjenu određenih oblasti uprave i rezultate, u obliku studije, predstavi Donjem domu Parlamenta. Rezolucije, takođe mogu pozivati na političke aktivnosti koje ne mogu biti postignute putem zakonodavstva – npr. da Savezna vlada preduzme mjere kako bi se poboljšala svijest javnosti o oblasti zdravstva ili zaštite okoliša. Usvojene rezolucije često pozivaju Saveznu vladu da

⁶ Član 52. stav (1) i (2) Ustava Republike Austrije

⁷ Član 91. Saveznog zakona o Poslovniku Donjeg doma Parlamenta Austrije, Parlament Republike Austrije, internet stranica http://www.parlament.gv.at/ZUSD/RECHT/GOG-NR_DEU_ENG_032013.pdf (datum pristupa 05.05.2016.)

⁸ Član 92. Saveznog zakona o Poslovniku Donjeg doma Parlamenta Austrije

⁹ Član 94. Saveznog zakona o Poslovniku Donjeg doma Parlamenta Austrije

¹⁰ Član 97a. Saveznog zakona o Poslovniku Donjeg doma Parlamenta Austrije

¹¹ Član 55. Saveznog zakona o Poslovniku Donjeg doma Parlamenta Austrije

pripremi prijedlog zakona kojim bi se riješio određeni problem. Rezolucije koje usvoji Donji ili Gornji dom Parlamenta imaju političku težinu, ali ne postoje zakonske obavaze za njihovo provođenje. Posmatraju se kao preporuke i mogu, kao takve, doprinijeti kontroli ili korekciji pokrenutih aktivnosti Vlade.

Poziv članovima Vlade za prisustvo na sjednici

Oba doma Parlamenta Austrije, kao i njihovi odbori i pododbori, mogu uputiti poziv članovima Vlade da prisustvuju njihovim sjednicama i da odgovaraju na pitanja.¹² Ako član Vlade ne postupi po pozivu za prisustvo na sjednici, Donji dom Parlamenta (ali ne i Gornji dom) može odlučiti da sankcioniše tog člana Vlade izglasavanjem nepovjerenja.

Glasanje o nepovjerenju

Ako Donji dom izglasa nepovjerenje Vladi ili članu Vlade, predsjednik Republike razrješava ih dužnosti. Glasanje o nepovjerenju je najrigorozniji instrument političkog nadzora. Prisustvo polovine poslanika u Donjem domu je uslov da bi se moglo gasati o nepovjerenju Vladi. Ako jedna petina članova, u pisanoj formi, zatraži odlaganje glasanja o nepovjerenju, glasanje se mora odlažiti do narednog radnog dana.¹³

Istražne komisije

Osnivanje istražnih komisija za specifična pitanja propisano je Ustavom Republike Austrije¹⁴ i kao instrument parlamentarnog nadzora na raspolaganju je samo Donjem domu Parlamenta. Zadatak istražnih komisija je nadzor nad radom Savezne vlade u vezi sa specifičnim pitanjima i preispitivanje stvarnih okolnosti i događaja. Postoji bitna razlika između istražnih komisija i sudskih postupaka. Istražne komisije ne pokreću sporove, već prikupljaju činjenice. Protiv njihovih nalaza ne može se uložiti žalba. Ne postoje optuženi i, prema tome, svjedoci (stručnjaci ili osobe koje odgovaraju na pitanja) svjedoče o određenim činjenicama ili okolnostima, a ne za ili protiv optuženih. Istražne komisije nemaju pravo da primjenjuju niti da od sudova zahtijevaju mjere kojima se osiguravaju dokazi, kao što su pretresi ili privremeno oduzimanje.

Prijedlog za osnivanje istražne komisije se u pisanom obliku dostavlja predsjedniku Donjeg doma Parlamenta. U prijedlogu se navode razlozi za njeno osnivanje, kao i mogući sastav komisije.¹⁵ Za osnivanje istražne komisije je do 2014. godine bila potrebna odluka većine članova Donjeg doma, ali je ta odredba izmijenjena. Sada, ukoliko jedna četvrtina članova Donjeg doma (tj. 46 poslanika) to zahtijeva, istražna komisija mora biti osnovana. Na ovaj način je opoziciji dat moćan instrument nadzora. Rad ovih komisija uređen je *Poslovníkom parlamentarnih istražnih komisija*, koji predstavlja Aneks I Saveznog zakona o Poslovníku Donjeg doma Parlamenta. Svi državni organi (državna ministarstva, Revizorski sud, tijelo za nadzor nad finansijskim tržištem), svi pokrajinski organi (npr. pokrajinske vlade), opštine i druge jedinice lokalne samouprave moraju dostaviti svu dokumentaciju koja se odnosi na istragu, ukoliko to od njih zatraži istražna komisija, a takođe mogu biti pozvani da svjedoče.

¹² Član 18. stav 3. Saveznog zakona o Poslovníku Donjeg doma Parlamenta Austrije

¹³ Član 74. Ustava Republike Austrije

¹⁴ Član 53. Ustava Republike Austrije

¹⁵ Član 33. Saveznog zakona o Poslovníku Donjeg doma Parlamenta Austrije

Odnos Donjeg doma Parlamenta i članova Vlade u vezi s poslovima Evropske unije

Stav Donjeg doma Parlamenta o pitanjima koja se odnose na Evropsku uniju u principu obavezuje austrijske predstavnike u organima Evropske unije. Prema članu 23e Ustava, nadležni član Savezne vlade mora bez odlaganja informisati Donji i Gornji dom Parlamenta Austrije o svim projektima iz okvira Evropske unije i dati im priliku da izraze svoje mišljenje.

Ako nadležni član Savezne vlade raspolaže mišljenjem Donjeg doma Parlamenta o projektu iz okvira Evropske unije koji mora biti uveden u savezno pravo ili koji se odnosi na direktnu primjenu nekog akt u saveznom zakonodavstvu, tada je član Vlade ograničen ovim mišljenjem u EU pregovorima i glasanjima. Odstupanje je jedino dozvoljeno iz važnih razloga vanjske politike i razloga integrativne politike.

Parlamentarni nadzor nad policijskim i vojnim obavještajnim službama

Nadležni odbori Donjeg doma Parlamenta Austrije - Odbor za unutrašnje poslove i Odbor za nacionalnu odbranu – moraju uspostaviti stalni pododbor koji prati rad policijskih obavještajnih službi (npr. Savezne kancelarije za zaštitu Ustava i kancelarije za kontrolu terorizma) i stalni pododbor koji prati rad Saveznih oružanih snaga (Vojne kontraobavještajne službe i Vojne obavještajne službe).

Svaki član pododбора može, u toku sjednice, zahtijevati relevantne informacije od nadležnih članova Savezne vlade. Odlukom pododбора zahtijeva se pristup pododбора ili njegovih članova informacijama. Član Vlade ima obavezu davanja tih informacija ili davanja pristupa dokumentaciji, osim ako nije u poziciji da to učini ili ukoliko bi odobravanje takvog zatjeva moglo ugroziti nacionalne interese ili sigurnost osoba. Rasprave ovih pododбора su povjerljive. Članovi pododбора se zaklinju na čuvanje tajne predsjedniku Donjeg doma Parlamenta Austrije.

Finansijski parlamentarni nadzor

Parlamentarni budžetski nadzor

Donji dom Parlamenta Austrije usvaja godišnji Nacrt okvira saveznog budžeta i Nacrt saveznog budžeta („budžetska samostalnost“), na koje Gornji dom ne može uputiti primjedbe. Odbor za budžet, čiji je zadatak preliminarna rasprava o Nacrtu saveznog budžeta, također učestvuje u upravljanju budžetom u ime Donjeg doma Parlamenta („prateća budžetska kontrola“) i raspravlja o relevantnim izvještajima koje dostavlja savezni ministar finansija. Instrument finansijskog nadzora Donjeg doma Parlamenta je Revizorski sud, koji, prema Ustavu, preispituje korištenje budžetskog novca na svim nivoima – saveznom, pokrajinskom, opštinskom, kao i u ostalim pravnim licima, koja su određena zakonom.¹⁶

Revizorski sud

Kao tijelo Donjeg doma Parlamenta Austrije, Revizorski sud je zadužen za reviziju svih državnih finansija. Sud, u ime Donjeg doma, nadzire upravljanje (rukovođenje) finansijama Savezne vlade, preduzeća pod njenom kontrolom i drugih subjekata. Ovaj sud redovno Donjem domu podnosi godišnji izvještaj o saveznim završnim računima i o prihodima javnih preduzeća, ali može u bilo koje vrijeme Domu skrenuti pažnju na bilo šta što je zapazio u

¹⁶ Član 121. Ustava Republike Austrije

toku svojih aktivnosti. Donji dom Parlamenta ili manjina od 20 poslanika može pozvati Revizorski sud da obavi posebne revizije. Međutim, broj posebnih revizija koje mogu biti obavljane istovremeno na zahtjev manjine je ograničen na tri, od kojih najviše dvije mogu biti zahtijevane od iste parlamentarne grupe (poslaničkog kluba).

O izvještajima Revizorskog suda raspravlja parlamentarni Pododbor za Revizorski sud, koji može pozvati svjedoke i ispitivati ih na javnim saslušanjima. U Godišnjem izvještaju o saveznim završnim računima, koji Revizorski sud podnosi Donjem domu Parlamenta, navedeni su svi prihodi i rashodi iz prethodne fiskalne godine. Finalne račune odobrava Donji dom Parlamenta u formi donošenja zakona o kojem ne može glasati Gornji dom.

Nadzor Kancelarije ombudsmana u interesu demokratije i vladavine prava

Kancelarija ombudsmana je nezavisni kontrolni instrument, koji ima tri člana. Njen zadatak je da istraži navodne ili vjerovatne uvrede i zloupotrebe učinjene od strane administracije. Na taj način vrši javnu kontrolu u interesu demokratije i vladavine prava i tako upotpunjuje političku, pravnu i finansijsku nadzornu funkciju. Žalbe Kancelariji može uputiti bilo koja osoba kojoj su upućene uvrede, a kojoj drugi pravni lijekovi nisu ili više nisu na raspolaganju. Kancelarija ombudsmana preispituje okolnosti i može donijeti preporuke, a godišnje izvještaje o radu podnosi Donjem i Gornjem domu Parlamenta Austrije.

IV. Njemačka

Njemački parlament je dvodoman i sastoji se od Donjeg doma (*Bundestaga*) i Gornjeg doma (*Bundesrata*). Funkcija predsjednika države je reprezentativna, a izvršnom vlašću rukovodi savezni kancelar ili predsjednik Vlade, koji utvrđuje opće političke smjernice i odgovoran je za njih.¹⁷ Kako je definirano Ustavom, Bundestag bez rasprave bira predsjednika Savezne vlade na prijedlog predsjednika Republike. Ministre u Vladi imenuje i razrješava predsjednik Republike na prijedlog predsjednika Vlade.¹⁸

Odgovornost Vlade prema Parlamentu

Pored zakonodavne funkcije, Bundestag, kao direktno izabrani organ, ima još jednu veoma važnu odgovornost, a to je nadzor Savezne vlade. Vlada je predmet kontrole Bundestaga. Njena odgovornost je kolektivna, što znači da članovi Vlade nisu individualno odgovorni. Odgovornost Vlade prema Bundestagu ogleda se u obavezi Vladinog dostavljanja godišnjih izvještaja i u glasanju o njima u Bundestagu. Također, Bundestag vrši parlamentarni nadzor nad radom obavještajnih službi i upotrebom vojske.

Prisustvo na sjednicama članova Vlade

Bundestag i njegove komisije mogu zahtijevati prisustvo svakog člana Savezne vlade. Sa druge strane, članovi Bundesrata i Savezne vlade, kao i njihovi predstavnici, mogu prisustvovati svim sjednicama Bundestaga i njegovih komisija i imaju pravo da budu saslušani u bilo koje vrijeme.¹⁹

¹⁷ Član 65. Ustava Savezne Republike Njemačke

¹⁸ Članovi 63. i 64. Ustava Savezne Republike Njemačke, Bundestag, internet stranica http://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fccb703634dcd/basic_law-data.pdf (datum pristupa 24.06.2015.)

¹⁹ Član 43. Ustava Savezne Republike Njemačke

Oblici parlamentarnog nadzora

Kako bi mogli obavljati funkciju parlamentarnog nadzora, članovi Bundestaga moraju biti informirani o radu i namjerama Vlade. U tu svrhu, članovi Bundestaga imaju na raspolaganju određena prava i instrumente parlamentarnog nadzora, kao što su velike i manje interpelacije te rasprave o pitanjima od velikog interesa. Osim toga, svaki saziv Bundestaga osniva različita parlamentarna tijela čiji zadaci uključuju i kontrolu rada Vlade. Najbolji primjer takvih tijela su stalne komisije, koje prije svega učestvuju u zakonodavnom procesu, ali i u parlamentarnom nadzoru izvršne vlasti. Parlamentarni nadzor Vlade obavljaju i posebna parlamentarna tijela, poput istražnih komisija. Ove komisije se uspostavljaju kako bi se bavile aktuelnim temama, ispitivale i istraživale loša politička i birokratska postupanja u Vladi, Bundestagu i upravi.

Nadzor nad donošenjem zakona i budžeta

Nadzor Vlade je jedna od ključnih odgovornosti Bundestaga. Usko je povezana sa dužnošću usvajanja propisa. Bundestag razmatra svaki propis koji Vlada predloži, a da bi bio usvojen prijedlog mora dobiti neophodnu većinu. To je posebno jasno kada se razmatra državni budžet. Bez izričitog odobrenja Parlamenta nemoguće je da Zakon o budžetu, koji uređuje sve prihode i rashode države, stupi na snagu. Međutim, Zakon o budžetu nije samo još jedan zakon. Bez novca, nijedna Vlada ne može ostvariti programske ciljeve. Kao posljedica toga, godišnja debata o budžetu između Vlade i opozicije obično traje nekoliko dana. Bundestag također nadzire Vladino pridržavanje budžeta.

Nadzor pojedinih članova i cjelokupnog Bundestaga

Svaki član Bundestaga ima pravo da Vladi postavi kratko pitanje tražeći pismeni ili usmeni odgovor.²⁰ Također, poslanički klub ili 5% od ukupnog broja poslanika Bundestaga mogu pozvati Vladu da objasni važna politička pitanja, što je poznato kao manje interpelacije. Instrument nadzora sa najznačajnijim posljedicama je konstruktivno glasanje o nepovjerenju.

Instrumenti parlamentarnog nadzora

Pravo na dobijanje informacija je bitan preduvjet za parlamentarni nadzor. Zbog toga je Bundestag uspostavio različite instrumente koji omogućavaju njegovim članovima, uključujući i opoziciju, da Vladi postavljaju pitanja i da raspravljaju o različitim predmetima, koji uključuju:

- postavljanje pismenih pitanja i vrijeme za poslanička pitanja;
- manje i velike interpelacije;
- rasprave o pitanjima od velikog interesa;
- postavljanje pitanja poslije sjednice Savezne vlade;
- glasanje o (ne)povjerenju.

Usmena pitanja

U svakoj sedmici zasjedanja Bundestaga postoji vrijeme za poslanička pitanja koje ne traje duže od 180 minuta (tri sata). U tom vremenu svaki član Bundestaga ima pravo Vladi postaviti do dva pitanja kojima se zahtijeva usmeni odgovor. Pitanja koja se postavljaju su koncizna i omogućavaju kratak odgovor. Ne sadrže subjektivne tvrdnje ili ocjene. Svako

²⁰ Član 105. Poslovnika Bundestaga, Bundestag, internet stranica, <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80060000.pdf> (datum pristupa 05.05.2016.)
Annex 4 Poslovnika Bundestaga, Smjernice o vremenu za poslanička pitanja i pismena pitanja

pitanje može biti podijeljeno na dva pitanja. Pitanja se odnose na oblasti za koje je Vlada direktno ili indirektno odgovorna. Na pitanje koje se odnosi na tačku dnevnog reda aktuelne sedmice zasjedanja, Vlada daje pismeni odgovor. Postoji mogućnost postavljanja dodatnih pitanja sve dok to ne prijeti da poremeti ustaljeni tok vođenja vremena za poslanička pitanja. Predsjednik Bundestaga odbija svako dodatno pitanje koje nije u direktnoj vezi sa glavnim pitanjem. Ako savezni ministar ili njegov predstavnik nisu prisutni na sjednici, član Bundestaga koji je postavio pitanje može zahtijevati da se njegovo pitanje postavi na početku vremena za pitanja kada ministar ili njegov predstavnik budu prisutni. Na pitanja koja, zbog nedostatka vremena, nije dobijen odgovor u toku vremena za poslanička pitanja jedne sedmice zasjedanja, Savezna vlada odgovara u pismenij formi.²¹

Pismena pitanja

Svaki član Bundestaga ima pravo da svakog mjeseca Vladi postavi do četiri pitanja na koja traži pismeni odgovor. Na postavljena pitanja Vlada odgovara u roku od jedne sedmice od dana prijema. Odgovori se objavljuju, zajedno sa pitanjima, u štampanom materijalu.²² Ukoliko na ova pitanja Vlada nije odgovorila u roku od jedne sedmice, član Bundestaga koji je postavio pitanje može zahtijevati da njegovo pitanje bude postavljeno usmeno za vrijeme prvog narednog vremena za poslanička pitanja u prvoj sedmici zasjedanja nakon propisanog roka za dostavljanje odgovora.

Interpelacije

Svaki poslanički klub ili najmanje 5% poslanika od ukupnog broja članova Bundestaga, koji trenutno ima 630 poslanika, mogu podnijeti interpelaciju. U Njemačkoj postoje dva oblika inerpelacija: *velike interpelacije* i *manje interpelacije*. Velike interpelacije su pitanja od opće političke važnosti s ciljem pokretanja javne rasprave. One mogu biti uvrštene u dnevni red plenarne sjednice i o njima može biti vođena rasprava ukoliko to zahtijeva klub poslanika ili 5% poslanika Bundestaga. Manje interpelacije se podnose pismenim putem i podnose se radi dobijanja informacija o nekom određenom pitanju.²³ Na manje interpelacije se odgovara samo pismeno i generalno, na njih mora biti odgovoreno u roku od 14 dana.

Velike interpelacije

Velike interpelacije upućene Vladi, moraju biti kratke, sažete i mogu biti dopunjene kratkim obrazloženjem. Podnose se predsjedniku Bundestaga, koji nakon toga informiše Vladu i traži od nje da se izjasni da li će i kada odgovoriti na njih. Nakon dobijenog odgovora, velika interpelacija se uvrštava u dnevni red, a rasprava o njoj mora biti održana ako poslanički klub ili 5% članova Bundestaga to zahtijeva.²⁴ Ukoliko Savezna vlada odbije da odgovori na veliku interpelaciju ili da to učini u roku od tri sedmice, Bundestag može veliku interpelaciju uvrstiti u dnevni red za raspravu, koja mora biti održana ako poslanički klub ili 5% članova Bundestaga to zahtijeva. Prije rasprave jednom od članova koji je uputio interpelaciju može biti dopušteno da navede dodatne razloge za to.²⁵ Ukoliko je broj velikih interpelacija toliki da ometa pravilno vođenje toka sjednice, Bundestag može privremeno ograničiti raspravu o interpelacijama na određeni dan u sedmici zasjedanja. U tom slučaju, Bundestag može odlučiti da raspravlja o pojedinim velikim interpelacijama nekog drugog dana zasjedanja.²⁶

²¹ Član 105. Poslovnika Bundestaga, Bundestag, Annex 4 Poslovnika Bundestaga, Smjernice o vremenu za poslanička pitanja i pismena pitanja

²² Anex 4 Poslovnika Bundestaga

²³ Članovi 100. i 104. Poslovnika Bundestaga

²⁴ Član 101. Poslovnika Bundestaga

²⁵ Član 102. Poslovnika Bundestaga

²⁶ Član 103. Poslovnika Bundestaga

Manje interpelacije

Manje interpelacije se, kao i velike interpelacije, podnose predsjedniku Bundestaga. U njima se može zahtijevati od Savezne vlade da dostavi informacije o posebno utvrđenim pitanjima. Pitanja ne mogu sadržavati subjektivne tvrdnje ili ocjene, uz njih može biti priloženo kratko objašnjenje. Predsjednik Bundestaga zahtijeva od Vlade da pismeno odgovori na manje interpelacije u roku od dvije sedmice, a može produžiti rok za dostavljanje odgovora u dogovoru sa članom Bundestaga koji je podnio interpelaciju.²⁷

Rasprave o temama od općeg interesa

Kada članovi Bundestaga nisu zadovoljni informacijama dobijenim od Vlade u okviru vremena za poslanička pitanja, 5% članova Bundestaga ili klub poslanika mogu zatražiti održavanje rasprave o temama od općeg interesa, koja se održava odmah nakon održanog vremena za poslanička pitanja. Ova rasprava može biti održana i kada na dnevnom redu nije vrijeme za poslanička pitanja, a za to je potrebna saglasnost Vijeća starješina²⁸ ili prijedlog koji podnosi 5% članova Bundestaga.²⁹ Rasprava o jasno definiranim temama od općeg interesa se vodi u obliku govora koji ne mogu trajati duže od pet minuta.³⁰

Pitanja vezana za prethodnu sjednicu Vlade

U sedmicama zasjedanja članovi Bundestaga imaju još jednu mogućnost da Saveznoj vladi postave pitanja od opšteg interesa u okviru njenih nadležnosti, prije svega ona koja se odnose na prethodnu sjednicu Vlade.³¹ Aneks 5. Poslovnika Bundestaga propisuje da se pitanja Saveznoj vladi postavljaju na sjednici Bundestaga srijedom u 13 sati. Postavljanje pitanja Vladi općenito traje 30 minuta. Na pitanja može odgovoriti jedan član vlade (do pet minuta), ako on to zahtijeva.

Glasanje o nepovjerenju predsjedniku Vlade

Prema Ustavu, Bundestag može izraziti nepovjerenje predsjedniku Vlade samo na način da većina članova Bundestaga izabere njegovog nasljednika i zatraži od predsjednika Republike da razriješi dužnosti dotadašnjeg predsjednika Vlade. Predsjednik Republike mora postupiti u skladu sa zahtjevom i imenovati izabranu osobu. Između pokretanja prijedloga i izbora nasljednika mora proći 48 sati.³² To se naziva konstruktivo glasanje o nepovjerenju predsjedniku Vlade. Prijedlog za pokretanje izglasavanja nepovjerenja predsjedniku Vlade potpisuje jedna četvrtina članova Bundestaga ili klub poslanika kojeg čini najmanje jedna četvrtina članova Bundestaga. U prijedlogu za izglasavanje nepovjerenja predsjedniku Vlade treba biti navedeno i ime nasljednika predsjednika Vlade. Prijedlozi koji ne ispunjavaju ove uvjete ne mogu biti uvršteni u dnevni red.³³

²⁷ Član 104. Poslovnika Bundestaga

²⁸ Vijeće starješina je savjetodavni organ koji se sastoji od predsjednika Bundestaga, njegovih potpredsjednika i 23 člana izabrana u skladu s proporcionalnom zastupljenošću političkih partija u domu. U kontekstu parlamentarnog nadzora, Vijeće je značajno jer na njegovim sjednicama poslanički klubovi usaglašavaju stavove o izboru predsjednika i potpredsjednika parlamentarnih komisija. Osim toga, Vijeće priprema nacrt budžeta Bundestaga (Član 6. Poslovnika Bundestaga)

²⁹ Bundestag, internet stranica

http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/function/scrutiny/instruments/245710

(datum pristupa 06.05.2016.)

³⁰ Član 106. Poslovnika Bundestaga

³¹ Član 106. Poslovnika Bundestaga

³² Član 67. Ustava Savezne Republike Njemačke, Bundestag, internet stranica

http://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fcb703634dcd/basic_law-data.pdf

(datum pristupa 06.05.2016.)

³³ Član 97. Poslovnika Bundestaga, Bundestag, internet stranica <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80060000.pdf>

(datum pristupa 06.05.2016.)

Glasanje o povjerenju

Pitanje povjerenja pokreće sam predsjednik Vlade. Ukoliko prijedlog predsjednika Vlade za glasanje o povjerenju ne podrži većina članova Bundestaga, predsjednik Republike, na prijedlog predsjednika Vlade, može raspustiti Bundestag u roku od 21 dana. Pravo raspuštanja prestaje čim Bundestag izabere drugog predsjednika Vlade većinom glasova od ukupnog broja njegovih članova. Između pokretanja postupka za glasanje o povjerenju i glasanja o njemu mora proći 48 sati.³⁴

Opoziv predsjednika Republike

Oba doma Parlamenta mogu opozvati predsjednika Republike pred Ustavnim sudom zbog svjesnog kršenja Ustava ili bilo kojeg drugog zakona. Prijedlog za opoziv mora podržati najmanje jedna četvrtina članova Bundestaga ili Bundesrata. Za odluku o opozivu mora glasati dvotrećinska većina članova Bundestaga ili Bundesrata. Opoziv predsjednika Republike se upućuje Saveznom ustavnom sudu. Ukoliko Savezni ustavni sud predsjednika Republike proglasi krivim za svjesno kršenje Ustava ili bilo kojeg drugog zakona, može mu izreći oduzimanje dužnosti.³⁵

Odnos Parlamenta Njemačke i Evropske unije

Ustav uređuje odnos Parlamenta Njemačke i Evropske unije u pogledu poštovanja principa subsidiarnosti. Bundestag i savezne pokrajine, putem Bundesrata, učestvuju u pitanjima koja se tiču Evropske unije. Prema Ustavu, Savezna vlada je dužna da sveobuhvatno i što je moguće ranije informira Bundestag i Bundesrat o pitanjima koja se odnose na EU. Osim toga, Bundestag i Bundesrat imaju pravo da pokrenu postupak pred Sudom Evropske unije zbog kršenja principa supsidijarnosti. Bundestag je dužan da pokrene takav postupak na zahtjev jedne četvrtine njegovih članova.³⁶

Uloga parlamentarnih komisija u parlamentarnom nadzoru

Parlamentarne komisije koje uspostavlja Bundestag imaju mogućnost da vrše različite stepene uticaja na izvršnu vlast.³⁷ Bundestag uspostavlja:

- stalne komisije,
- komisije i tijela za nadzor posebnih oblasti, i
- istražne komisije.

Stalne komisije

Stalne komisije Bundestaga su organizirane tako da je svaka od njih odgovorna za nadležnost određenog saveznog ministarstva. Prema tome, komisije se bave precizno definiranim oblastima politika ili aktivnosti. Komisije vrše funkciju nadzora indirektno kroz uključivanje u donošenje propisa. Međutim, imaju i prava direktnog nadzora, npr. imaju izričito pravo da od predstavnika relevantnog saveznog ministarstva traže izvještaje o tekućim zakonodavnim projektima i da donose preporuke.

³⁴ Član 68. Ustava Savezne Republike Njemačke i Član 98. Poslovnika Bundestaga

³⁵ Član 61. Ustava Savezne Republike Njemačke

³⁶ Član 23. Ustava Savezne Republike Njemačke

³⁷ Bundestag, internet stranica http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/function/scrutiny/bodies/245706 (datum pristupa 06.05.2016.)

Poslovníkom³⁸ je definirano da predsjednik komisije priprema, saziva i vodi njene sjednice. Predsjednik komisije mora da sazove sjednicu ako to zahtijeva jedna trećina članova komisije. Komisija je dužna da bez odlaganja pristupi razmatranju tema koje su joj upućene. Komisije predlažu Bundestagu konačne odluke koje se mogu odnositi samo na tačke dnevnog reda ili na pitanja koja su direktno vezana za njih. Ukoliko je to potrebno radi saslušanja, komisija može na javnu sjednicu pozvati i članove Savezne vlade. Odluka o ovom pitanju donosi se na sjednici koja je zatvorena za javnost.³⁹ Sjednice komisija po pravilu nisu otvorene za javnost. Komisija može odlučiti da sjednica bude otvorena za javnost za vrijeme rasprave o pojedinim tačkama dnevnog reda ili u nekom dijelu sjednice. Sjednica se smatra javnom ukoliko je medijima i drugim posjetiocima, u skladu sa mogućnostima, dozvoljeno da prisustvuju. Sjednicama komisije mogu prisustvovati i članovi Bundestaga koji nisu članovi komisije, ali bez prava glasa.

Javna saslušanja

Komisija može održati javno saslušanje sa ciljem da se prikupi više informacija koje su vezane za temu o kojoj se raspravlja. Na javno saslušanje pozivaju se eksperti, pripadnici interesnih grupa i druge osobe koje mogu pružiti relevantne informacije. Procedura organiziranja i provođenja javnih saslušanja komisije propisana je članom 70. Poslovnika Bundestaga.

Stalne komisije sa posebnim statusom

Neke stalne komisije imaju poseban status kada je u pitanju nadzor Vlade, poput komisija za vanjske poslove, odbranu, budžet ili za poslove Evropske unije.

Ključni zadatak Komisije za vanjske poslove je nadzor Vladine vanjske politike. Kao i parlamentarni povjerenik za oružane snage i Komisija za odbranu navedena je u Ustavu kako bi osigurala nadzor nad oružanim snagama, a prema tome i nadzor nad Saveznim ministarstvom odbrane. Ova Komisija čak ima pravo da se uspostavi kao istražna komisija. Komisija za budžet se smatra najmoćnijom komisijom jer ima odlučujuću ulogu u pripremama za odobravanje budžetskih sredstava. Posebna karakteristika Komisije za poslove Evropske unije je činjenica da je ovlaštena da daje mišljenja o prijedlozima EU zakonodavstva. Vlada mora da koordinira svoju poziciju sa Bundestagom ili ovom Komisijom prije nego što uzme učešće u procesu donošenja odluka o pravnim aktima EU.

Komisija za peticije

Komisija za peticije, još jedna stalna komisija, također zauzima značajno mjesto u parlamentarnom nadzoru. Građanima daje mogućnost da ostvare direktan uticaj na Vladu. Kako propisuje Ustav Republike, svaki građanin ima pravo Parlamentu poslati pismene zahtjeve ili žalbe.⁴⁰ Predsjednik Bundestaga sva pisma dobijena od građana prosljeđuje Komisiji za peticije, koja ima posebna prava. Komisija može npr. zahtijevati od Vladine agencije da joj dostavi dokumente i omogući pristup svojim objektima. Iako Komisija nema pravo da daje instrukcije, njene preporuke ipak imaju veliku težinu. Često sama činjenica da je provedeno istraživanje nekog problema je dovoljna da proizvede značajan učinak.

³⁸ Član 54. stav 1. Poslovnika Bundestaga

³⁹ Član 68. Poslovnika Bundestaga

⁴⁰ Član 17. Ustava Savezne Republike Njemačke

Tijela za vršenje nadzora u posebnim oblastima

Ova tijela se osnivaju kako bi nadzirala specifične oblasti politika, a Vlada im mora omogućiti pristup dokumentima i razgovore sa zaposlenima te olakšati posjete službama i agencijama u svrhu parlamentarnog nadzora. Npr. Panel za parlamentarnu kontrolu nadgleda aktivnosti saveznih obavještajnih službi. Od Savezne vlade može zahtijevati dostavljanje detaljnih informacija o generalnim aktivnostima saveznih obavještajnih službi i o operacijama od posebne važnosti. Panel je osnovao Komisiju G10, koja je odgovorna za to da službe rade u skladu sa zakonskim odredbama koje se odnose na ograničenja privatnosti prepiske, pisama i telekomunikacija. Druga dva tijela nadziru rad Centralnog ureda njemačke carinske istražne službe i nadziru mjere za borbu protiv organiziranog kriminala.

Istražne komisije

Istražne komisije predstavljaju instrument selektivnog parlamentarnog nadzora nad radom Vlade.⁴¹ Ustavom je propisano da Bundestag ima pravo da, na osnovu prijedloga četvrtine njegovih članova, uspostavi istražnu komisiju, koja prikuplja potrebne dokaze na javnim saslušanjima. Istražne komisije mogu preispitivati sva pitanja za koja je odgovorna Vlada. Pravila krivičnog postupka se primjenjuju *mutatis mutandis* prilikom prikupljanja dokaza, ispitivanja svjedoka i podnošenja zahtjeva za dostavljanje dokumenata značajnih za istragu. Tokom parlamentarne istrage mora se poštovati privatnost prepiske, pisama i telekomunikacija. Sudovi i druge administrativne službe dužni su da pruže pravnu i administrativnu pomoć parlamentarnim istragama. Odluke istražnih komisija nisu predmet sudskog preispitivanja. Sudovi su slobodni da procjenjuju i odlučuju o činjenicama koje su bile predmet parlamentarne istrage.⁴² Istražne komisije sumiraju svoje aktivnosti u izvještaje i podnose ih na plenarnoj sjednici Bundestaga.

Parlamentarni povjerenik za oružane snage

Parlamentarni povjerenik za oružane snage nije član Bundestaga, niti državni službenik, već ima posebni položaj koji mu omogućava da brine o očuvanju osnovnih ljudskih prava i da pomaže Bundestagu u provođenju parlamentarne kontrole nad državnim oružanim snagama, a u skladu sa Ustavom. Parlamentarnog povjerenika za oružane snage biraju tajnim glasanjem članovi Bundestaga i njegov mandat traje pet godina. Parlamentarni povjerenik za oružane snage prisustvuje sjednicama Komisije za odbranu Bundestaga.⁴³

V. Srbija

U Srbiji je parlamentarna kontrola Vlade, Vojske, službi bezbjednosti, Narodne banke, Državne revizorske institucije i zaštitnika građana propisana Ustavom Republike Srbije i Poslovnikom Narodne skupštine. Pored Ustava i skupštinskog Poslovnika, pravni akti koji također uređuju parlamentarnu kontrolu i na koje se pozivamo u ovom dijelu rada su sljedeći: Zakon o Narodnoj skupštini, Zakon o Vojsci Srbije, Zakon o osnovama uređenja službi bezbjednosti, Zakon o Vojnobezbjednosnoj i Vojnoobavještajnoj agenciji, Zakon o Bezbjednosno-informativnoj agenciji.

⁴¹ Bundestag, internet stranica http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/function/scrutiny/bodies/245706 (datum pristupa 06.05.2016.)

⁴² Član 44. Ustava Savezne Republike Njemačke

⁴³ Parlamentarni komesar za oružane snage, Njemački Bundestag, internet stranica https://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/commissioner (datum pristupa 22.06.2015.)

Odnos Narodne skupštine i Vlade

Prema članu 56. Zakona o Narodnoj skupštini, Vlada podnosi Narodnoj skupštini izvještaj o radu. Narodna skupština vrši kontrolu nad radom Vlade ili člana Vlade postavljanjem poslaničkog pitanja, podnošenjem interpelacije, glasanjem o nepovjerenju Vladi ili pojedinom članu Vlade i obrazovanjem anketnog odbora. Sazivanje i tok sjednice Narodne skupštine na kojoj Vlada odgovara na poslanička pitanja utvrđuju se Poslovnikom Narodne skupštine Srbije, kao i postupak kontrole nad radom Vlade ili člana Vlade.⁴⁴

U okviru svojih izbornih prava, Narodna skupština bira Vladu, nadzire njen rad i odlučuje o prestanku mandata Vlade i ministara.⁴⁵ Vlada je odgovorna Narodnoj skupštini za politiku Republike Srbije, za izvršavanje zakona i drugih opštih akata Narodne skupštine i za rad organa državne uprave.⁴⁶ Vlada usmjerava i usklađuje rad organa državne uprave i vrši nadzor nad njihovim radom.⁴⁷ Ministri su za svoj rad i za stanje u oblasti iz djelokruga ministarstva odgovorni predsjedniku Vlade, Vladi i Narodnoj skupštini.⁴⁸

Poslaničko pitanje

Svaki narodni poslanik ima pravo da postavi, jasno formulisano poslaničko pitanje nadležnom ministru ili Vladi. Poslaničko pitanje postavlja se u pisanom obliku ili usmeno, s tim da izlaganje poslanika koji postavlja pitanja ne može da traje duže od tri minuta. Poslaničko pitanje može se postaviti i između dvije sjednice Narodne skupštine, u pisanom obliku, preko predsjednika Narodne skupštine, koji ga dostavlja nadležnom ministru ili Vladi. Predsjednik Narodne skupštine upozoriće narodnog poslanika ako pitanje nije postavljeno u skladu s odredbama Poslovnika, odnosno ako nije upućeno nadležnom organu.⁴⁹

Poslanička pitanja postavljaju se Vladi, u prisustvu članova Vlade, svakog posljednjeg četvrtka u mjesecu, na sjednici koja je u toku, od 16 do 19 časova, kada se prekida rad po dnevnom redu. Vlada pisanim putem obavještava Narodnu skupštinu o tome koji članovi Vlade ne mogu da prisustvuju sjednici Narodne skupštine na kojoj se Vladi postavljaju poslanička pitanja, najkasnije tri dana prije dana određenog za postavljanje poslaničkih pitanja.⁵⁰

Na usmeno postavljeno poslaničko pitanje, Vlada, odnosno ministar, usmeno odgovara odmah. Ako je za davanje odgovora potrebna određena priprema, Vlada odnosno ministar to mora odmah obrazložiti, a odgovor narodnom poslaniku dostaviti u pisanom obliku, u roku od osam dana od dana kada je pitanje postavljeno. Ako je u pripremi odgovora na poslaničko pitanje potrebno utvrditi određene činjenice čije utvrđivanje zahtijeva duže vrijeme ili složeniju analizu, rok za davanje odgovora na poslaničko pitanje može se produžiti, ali najviše do 30 dana.⁵¹

⁴⁴ Član 56. Zakona o Narodnoj skupštini

⁴⁵ Član 99. stav (2) tačka 1) Ustava Republike Srbije

⁴⁶ Član 124. Ustava Republike Srbije, Narodna skupština Republike Srbije, internet stranica <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-872.html?SearchText=ustav+republike+srbije> (datum pristupa 29.04.2016.)

⁴⁷ Član 123. stav (1) tačka 5) Ustava Republike Srbije

⁴⁸ Član 125. stav (3) Ustava Republike Srbije

⁴⁹ Član 204. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije (prečišćeni tekst), Narodna skupština Republike Srbije, internet stranica <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-%28precisceni-tekst%29/ceo-poslovnik-%28precisceni-tekst%29.1423.html> (datum pristupa 29.04.2016.)

⁵⁰ Član 205. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije

⁵¹ Član 206. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije

Poslanička pitanja u vezi s aktuelnom temom

Predsjednik Narodne skupštine, na prijedlog poslaničke grupe, najmanje jedanput u toku mjeseca određuje dan kada će pojedini ministri u Vladi odgovarati na poslanička pitanja u vezi s nekom aktuelnom temom.⁵² Prijedlog poslaničke grupe mora da sadrži precizno navedene teme o kojima će se postavljati pitanje i dostavlja se predsjedniku Narodne skupštine najkasnije tri dana prije dana određenog za odgovaranje ministra.

Odgovaranje na poslanička pitanja može trajati najduže 180 minuta, uz direktan televizijski prenos, a obavlja se bez obzira na broj prisutnih narodnih poslanika u sali za sjednice. Ako u predviđenom vremenu nije odgovoreno na sva poslanička pitanja, predsjednik Narodne skupštine može odrediti i drugi dan kada će ministar odgovarati na ta pitanja.⁵³

Glasanje o nepovjerenju Vladi ili članu Vlade

Najmanje 60 narodnih poslanika podnosi prijedlog da se glasa o nepovjerenju Vladi ili pojedinom njenom članu. Prijedlog u pisanom obliku, sa navedenim razlozima za glasanje o nepovjerenju, se podnosi predsjedniku Narodne skupštine, nakon čega on odmah takav prijedlog dostavlja predsjedniku Vlade, odnosno njenom članu i narodnim poslanicima. Narodna skupština razmatra prijedlog na prvoj narednoj sjednici. Nepovjerenje Vladi je izglasano ako za prijedlog glasa većina od ukupnog broja poslanika.⁵⁴

Interpelacija

Najmanje 50 narodnih poslanika može podnijeti interpelaciju u vezi sa radom Vlade ili pojedinog člana Vlade. Vlada je dužna da odgovori na interpelaciju u roku od 30 dana. Narodna skupština raspravlja i glasa o odgovoru koji je na interpelaciju podnijela Vlada ili član Vlade kome je interpelacija upućena. Izglasavanjem prihvatanja odgovora Narodna skupština nastavlja da radi po usvojenom dnevnom redu. Ako Narodna skupština glasanjem ne prihvati odgovor Vlade ili člana Vlade, pristupiće se glasanju o nepovjerenju Vladi ili članu Vlade, ukoliko prethodno, po neprihvatanju odgovora na interpelaciju, predsjednik Vlade, odnosno član Vlade ne podnesu ostavku. O pitanju koje je bilo predmet interpelacije ne može se ponovo raspravljati prije isteka roka od 90 dana.⁵⁵

Javno slušanje

Radi ostvarivanja parlamentarne kontrole odbori donose odluku o organizovanju javnog slušanja. Prijedlog za organizovanje javnog slušanja može da podnese svaki član odbora. Na javno slušanje se pozivaju članovi odbora, narodni poslanici i druga lica čije je prisustvo od značaja za temu javnog slušanja. Nakon javnog slušanja, predsjednik odbora dostavlja informaciju o javnom slušanju predsjedniku Narodne skupštine, članovima odbora i učesnicima javnog slušanja, a oni mogu da podnesu pisane primjedbe na dostavljene informacije o javnom slušanju predsjedniku odbora.⁵⁶

⁵² Član 209. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije

⁵³ Članovi od 210. do 215. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije

⁵⁴ Član 217. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije

⁵⁵ Član 129. Ustava Republike Srbije i članovi od 220. do 227. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije

⁵⁶ Član 84. Poslovnika Narodne Skupštine Republike Srbije

Radna tijela Narodne skupštine Srbije

Narodna skupština obrazuje stalna i privremena radna tijela. Stalna radna tijela su odbori, a privremena radna tijela su anketni odbori i komisije.

Odbori se obrazuju za razmatranje prijedloga zakona i drugih akata podnijetih Narodnoj skupštini, sagledavanje stanja vođenja politike od strane Vlade, praćenje izvršavanja zakona i drugih opštih akata od strane Vlade i drugih državnih organa i tijela, kao i za razmatranje drugih pitanja iz nadležnosti Narodne skupštine. Poslovnik Narodne skupštine propisuje nadležnosti i način izbora članova odbora.

Privremeno radno tijelo se obrazuje radi sagledavanja stanja u određenoj oblasti i utvrđivanja činjenica o pojedinim pojavama ili događajima. Sastav i zadatak privremenog radnog tijela utvrđuje se odlukom Narodne skupštine.⁵⁷

Parlamentarni nadzor Vojske Srbije

Vojska Srbije je pod demokratskom i civilnom kontrolom Narodne skupštine, koja naročito obuhvata kontrolu upotrebe i razvoja Vojske Srbije, internu i eksternu kontrolu troškova za vojne potrebe, praćenje stanja i obavještavanja javnosti o stanju priprema Vojske Srbije, obezbjeđenje slobodnog pristupa informacijama od javnog značaja i utvrđivanje odgovornosti za vršenje vojnih dužnosti u skladu sa zakonom.⁵⁸

Parlamentarni nadzor službi bezbjednosti

Pod demokratskom civilnom kontrolom Narodne skupštine je i rad službi bezbjednosti, koje nadzire neposredno i preko nadležnog skupštinskog odbora.⁵⁹ Parlamentarna kontrola službi bezbjednosti je utvrđena Ustavom Republike Srbije, te brojnim zakonima i podzakonskim aktima. Izvještaj o izvršenom nadzoru nad radom službi bezbjednosti za prethodnu godinu nadležni odbor podnosi Narodnoj skupštini do kraja marta tekuće godine.

Zakon o osnovama uređenja službi bezbjednosti

Zakonom o osnovama uređenja službi bezbjednosti Republike Srbije je predviđeno postojanje tri bezbjednosno-obavještajne službe, i to: Bezbjednosno-informativne agencije kao posebne organizacije, Vojnobezbjednosne agencije i Vojnoobavještajne agencije. Sve tri službe bezbjednosti su organi uprave u sastavu Ministarstva odbrane.

Zakonom je uređen i nadzor nad radom bezbjednosno-obavještajnog sistema Republike Srbije.⁶⁰ Narodna skupština obavlja nadzor nad radom službi bezbjednosti neposredno i preko nadležnog odbora Narodne skupštine.

U ovom smislu nadležni odbor obavlja sljedeće poslove:

- nadzire ustavnost i zakonitost rada službi bezbjednosti;
- nadzire usklađenost rada službi bezbjednosti sa strategijom nacionalne bezbjednosti, strategijom odbrane i bezbjednosno-obavještajnom politikom Republike Srbije;
- nadzire poštovanje političke, ideološke i interesne neutralnosti u radu službi bezbjednosti;
- nadzire zakonitost primjene posebnih postupaka i mjera za tajno prikupljanje podataka;

⁵⁷ Član 27. Zakona o Narodnoj skupštini Republike Srbije

⁵⁸ Član 141. Ustava Republike Srbije i Član 29. Zakona o Vojsci Srbije

⁵⁹ Član 99. stav (1) tačka 6) Ustava Republike Srbije i Član 231. Poslovnika Narodne Skupštine

⁶⁰ Član 1. Zakona o osnovama uređenja službi bezbjednosti, Narodna skupština Republike Srbije, internet stranica <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-872.html> (datum pristupa 28.04.2016.)

- nadzire zakonitost trošenja budžetskih i drugih sredstava za rad;
- razmatra i usvaja izvještaje o radu službi bezbjednosti;
- razmatra prijedloge zakona, drugih propisa i opštih akata iz nadležnosti službi bezbjednosti;
- pokreće inicijative i podnosi prijedloge zakona iz nadležnosti službi;
- razmatra prijedloge, peticije i predstavke građana koji su upućeni Narodnoj skupštini u vezi sa radom službi bezbjednosti i predlaže mjere za njihovo rješavanje i o tome obavještava podnosioca;
- utvrđuje činjenice o uočenim nezakonitostima ili nepravilnostima u radu službi i njihovih pripadnika i o tome donosi zaključke;
- izvještava Narodnu skupštinu o svojim zaključcima i prijedlozima.⁶¹

Pozivu za sjednicu nadležnog odbora Narodne skupštine dužan je da se odazove direktor službe bezbjednosti ili ovlašćeni predstavnik.⁶² Direktor službe bezbjednosti podnosi redovni izvještaj o radu službe nadležnom odboru Narodne skupštine, a po potrebi ili na zahtjev nadležnog odbora podnosi vanredni izvještaj. Direktor službe bezbjednosti dužan je, na zahtjev Odbora, da omogući članovima odbora pristup u prostorije službe, dozvoli im uvid u dokumentaciju, pruži podatke i informacije o radu službe i odgovori na njihova pitanja u vezi sa radom službe.

Članovi Odbora ne mogu od službi bezbjednosti tražiti podatke o:

- identitetu sadašnjih i bivših saradnika službe;
- pripadnicima službe sa prikrivenim identitetom;
- trećim licima kojima bi otkrivanje tih podataka moglo da šteti;
- metodima pribavljanja obavještajnih i bezbjednosnih podataka;
- akcijama koje su u toku;
- načinu primjene posebnih postupaka i mjera;
- podacima i informacijama koje su pribavljene razmjenom sa stranim službama i međunarodnim organizacijama;
- tajnim podacima i informacijama drugih državnih organa u posjedu službe.⁶³

Zakon o Vojnobezbjednosnoj i Vojnoobavještajnoj agenciji

Pored Ustava Republike Srbije, Zakona o Narodnoj skupštini i Poslovnika Narodne skupštine, nadzor i kontrolu Vojnobezbjednosne agencije (u daljem tekstu VBA) i Vojnoobavještajne agencije (u daljem tekstu VOA) uređuje Zakon o Vojnobezbjednosnoj agenciji i Vojnoobavještajnoj agenciji.⁶⁴ Narodna skupština vrši nadzor nad radom VBA i VOA, u skladu sa odredbama zakona kojima se propisuju osnove uređenja službi bezbjednosti Republike Srbije i Zakona o Vojnobezbjednosnoj i Vojnoobavještajnoj agenciji.⁶⁵ U sklopu Ministarstva odbrane djeluje generalni inspektor koji podnosi izvještaj o sprovedenoj kontroli, najmanje jednom godišnje, nadležnom odboru Narodne skupštine.⁶⁶ Rukovodilac unutrašnje kontrole VBA, odnosno VOA dužan je da obavijesti generalnog inspektora, a po potrebi i nadležni odbor Narodne skupštine, kada ima saznanja da direktor

⁶¹ Član 16. Zakona o osnovama uređenja službi bezbjednosti

⁶² Član 17. stav (1) Zakona o osnovama uređenja službi bezbjednosti

⁶³ Članovi 18. i 19. Zakona o osnovama uređenja službi bezbjednosti

⁶⁴ Član 1. Zakona o Vojnobezbjednosnoj agenciji i Vojnoobavještajnoj agenciji, Narodna skupština Republike Srbije, internet stranica <http://www.parlament.gov.rs/народна-скупштина.115.html?SearchText=Zakon+o+Vojnobezbjednosnoj+agenciji+i+Vojnoobave%C5%A1tajnoj+agenciji> (datum pristupa 29.04.2016.)

⁶⁵ Član 52. Zakona o Vojnobezbjednosnoj agenciji i Vojnoobavještajnoj agenciji

⁶⁶ Član 54. stav (4) Zakona o Vojnobezbjednosnoj agenciji i Vojnoobavještajnoj agenciji

VBA, odnosno direktor VOA nije otklonio nezakonitost ili nepravilnost u radu koju je utvrdila unutrašnja kontrola.⁶⁷

Zakon o Bezbjednosno-informativnoj agenciji

Direktor Bezbjednosno-informativne agencije dužan je da dva puta godišnje Narodnoj skupštini i Vladi Republike Srbije podnese izvještaj o radu Agencije i o stanju bezbjednosti Republike Srbije. U obavljanju poslova iz svog djelokruga, Agencija je obavezna da se pridržava načelnih stavova i smjernica Vlade koje se odnose na bezbjednosno-obavještajnu politiku Republike Srbije.⁶⁸

Odnos Narodne banke i Narodne skupštine

Prema Ustavu, Narodna banka je centralna banka Republike Srbije. Samostalna je i podliježe nadzoru Narodne skupštine, kojoj i odgovara. Narodnom bankom rukovodi guverener, koga bira Narodna skupština. O Narodnoj banci donosi se zakon.⁶⁹ U okviru svojih izbornih prava, Narodna skupština bira i razrješava guvernera Narodne banke Srbije i nadzire njegov rad.⁷⁰

Zakon o Narodnoj banci Srbije

Narodna banka Srbije može biti članica međunarodnih finansijskih institucija i može saradivati sa stranim centralnim bankama, s regulatornim tijelima, kao i s finansijskim i kreditnim institucijama, o čemu obavještava Narodnu skupštinu dostavljanjem redovnih šestomesečnih izvještaja, a po potrebi i češće, radi izvršavanja svog osnovnog cilja i svojih funkcija.⁷¹ Guvernera Narodne banke bira Narodna skupština na prijedlog predsjednika Republike Srbije.⁷² Viceguvernera bira Narodna skupština, na prijedlog guvernera Narodne banke Srbije.⁷³ U okviru Narodne banke Srbije obrazuje se Uprava za nadzor nad finansijskim institucijama.⁷⁴ Direktora ove Uprave bira Narodna skupština na prijedlog skupštinskog odbora nadležnog za poslove finansija.⁷⁵ Savjet guvernera Narodne banke Srbije čine pet članova, uključujući i predsjednika, koje bira Narodna skupština na prijedlog odbora Narodne skupštine nadležnog za poslove finansija.⁷⁶ Savjet guvernera, po potrebi, a najmanje dva puta godišnje, Narodnoj skupštini podnosi izvještaj o svom radu.⁷⁷

Narodna banka Srbije podnosi Narodnoj skupštini:

- program monetarne politike za narednu godinu (radi informisanja) najkasnije do 15. decembra tekuće godine;
- godišnji izvještaj o monetarnoj politici, uz obrazloženje svih faktora koji su uticali na sprovođenje te politike, kao i godišnji izvještaj o stabilnosti finansijskog sistema najkasnije do 30. juna naredne godine;

⁶⁷ Član 57. stav (3) Zakona o Vojnobezbjednosnoj agenciji i Vojnoobavještajnoj agenciji

⁶⁸ Članovi 17, 18. i 19. Zakona o Bezbjednosno-informativnoj agenciji, Narodna skupština Republike Srbije, internet stranica <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-872.html?SearchText=Zakon+o+Bezbednosno-informativnoj+agenciji> (datum pristupa 28.04.2016.)

⁶⁹ Član 95. Ustava Republike Srbije

⁷⁰ Član 99. stav (2) tačka 4) Ustava Republike Srbije

⁷¹ Član 11. stav (1) Zakona o Narodnoj banci Srbije, Narodna skupština Republike Srbije, internet stranica <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-872.html?SearchText=zakon+o+narodnoj+banci> (datum pristupa 28.04.2016.)

⁷² Član 19. stav (1) Zakona o Narodnoj banci Srbije

⁷³ Član 21. stav (1) Zakona o Narodnoj banci Srbije

⁷⁴ Član 8a. stav (1) Zakona o Narodnoj banci Srbije

⁷⁵ Član 21a. stav (3) Zakona o Narodnoj banci Srbije

⁷⁶ Član 22. Zakon o Narodnoj banci Srbije

⁷⁷ Član 23. stav (2) Zakona o Narodnoj banci Srbije

- polugodišnji izvještaj o monetarnoj politici, uz obrazloženje svih faktora koji su uticali na sprovođenje te politike najkasnije do 30. septembra tekuće godine.
- izvještaj o svom poslovanju i rezultatima rada najkasnije do 30. juna naredne godine.

Guverner Narodne banke Srbije u Narodnoj skupštini obrazlaže program monetarne politike i prethodno navedene izvještaje. Narodna skupština ne može Narodnoj banci Srbije davati bilo kakva uputstva na osnovu dostavljenog programa monetarne politike i podnijetih izvještaja iz ovog člana.⁷⁸ Finansijski plan za narednu godinu Narodna banka Srbije, radi informisanja, dostavlja Narodnoj skupštini najkasnije do 31. decembra tekuće godine.⁷⁹ Godišnje finansijske izvještaje, sa izvještajem ovlašćenog revizora, Savjet guvernera Narodne banke Srbije dostavlja, radi informisanja, Narodnoj skupštini do 30. juna naredne godine.⁸⁰

Odnos Državne revizorske institucije i Narodne skupštine

Državna revizorska institucija je najviši državni organ revizije javnih sredstava u Republici Srbiji i za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti odgovorna je Narodnoj skupštini.⁸¹ Državna revizorska institucija izvještava Skupštinu podnošenjem:

- godišnjeg izvještaja o svom radu;
- posebnih izvještaja u toku godine;
- izvještaja o reviziji završnog računa budžeta Republike, završnih računa finansijskih planova organizacija obaveznog socijalnog osiguranja i konsolidovanih finansijskih izvještaja Republike.⁸²

Državna revizorska institucija može tokom godine podnijeti Skupštini posebne izvještaje o naročito značajnim ili hitnim pitanjima, koja po njihovom mišljenju ne treba odlagati do podnošenja sljedećeg redovnog izvještaja. Institucija je dužna da, na zahtjev Narodne skupštine, dostavi izvještaje sa informacijama i podacima koji su zatraženi, u skladu sa zakonom.⁸³ U postupku donošenja završnog računa Republike Srbije, Državna revizorska institucija izvještava Narodnu skupštinu o obavljenoj reviziji završnog računa budžeta Republike Srbije, završnih računa finansijskih planova organizacija obaveznog socijalnog osiguranja i konsolidovanih finansijskih izvještaja Republike Srbije. Nadležno radno tijelo Narodne skupštine, nakon razmatranja izvještaja Institucije, svoje stavove i preporuke u vidu izvještaja dostavlja Skupštini. Na osnovu bitnih činjenica i okolnosti na koje je ukazano u izvještajima Državne revizorske institucije i nadležnog skupštinskog radnog tijela, Skupština odlučuje o predloženim preporukama, mjerama i rokovima za njihovo sprovođenje. Skupština može da zahtijeva od Državne revizorske institucije dodatno pojašnjenje pojedinih činjenica i okolnosti.⁸⁴ Državna Revizorska institucija obavještava Narodnu skupštinu o teškom kršenju obaveza dobrog poslovanja od strane korisnika javnih sredstava. Radno tijelo Skupštine, nadležno za nadzor budžeta i drugih javnih sredstava, poslije obavljenog pretresa, na koji se poziva i korisnik javnih sredstava, u granicama svoje nadležnosti donosi zaključak o preporukama i mjerama koje treba preduzeti uslijed teškog kršenja obaveze dobrog poslovanja.⁸⁵ Skupština može, posebnim aktom, reviziju završnog računa Institucije da povjeri preduzeću za reviziju, u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo i revizija.⁸⁶

⁷⁸ Član 71. stavovi od (1) do (4) i (7) i (8) Zakona o Narodnoj banci Srbije

⁷⁹ Član 74. stav (2) Zakona o Narodnoj banci Srbije

⁸⁰ Član 79. stav (2) Zakona o Narodnoj banci Srbije

⁸¹ Član 3. stav (3) Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji, Narodna skupština Republike Srbije, internet stranica <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-872.html?SearchText=Zakon+o+Dr%C5%BEavnoj+revizorskoj+instituciji> (datum pristupa 28.04.2016.)

⁸² Član 43. Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji

⁸³ Članovi 45. i 46. Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji

⁸⁴ Članovi 47. i 48. Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji

⁸⁵ Član 40. stavovi (6), (9) i (10) Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji

⁸⁶ Član 52. Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji

VI. Hrvatska

Ustavom Republike Hrvatske propisano je da Hrvatski sabor vrši funkciju nadzora nad radom Vlade Republike Hrvatske i drugih nosilaca javnih dužnosti te da je Vlada odgovorna Hrvatskom saboru. Predsjednik i članovi Vlade zajednički su odgovorni za odluke koje donosi Vlada, a lično su odgovorni za svoje područje rada.⁸⁷ Pored Ustava, parlamentarna kontrola u Hrvatskoj propisana je i Poslovnikom Hrvatskog sabora, Zakonom o saradnji Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske u evropskim poslovima i Zakonom o sigurnosno-obavještajnom sistemu Republike Hrvatske.

Odnos Hrvatskog sabora i Vlade

Obaveza Vlade da izvještava Hrvatski sabor o svom radu

Vlada je obvezna izvještavati Sabor o svom radu, o politici koju sprovodi, u cjelini ili u pojedinom području, o provedbi zakona i drugih propisa te o drugim pitanjima iz svog djelokruga. Vlada određuje člana Vlade i zamjenika ministra za svoje predstavnike u Hrvatskom saboru povodom rasprave o prijedlogu zakona i drugih akata. Oni učestvuju u radu Sabora i radnih tijela Sabora, iznose stavove Vlade, daju obavještenja i stručna objašnjenja, izjašnjavaju se o podnesenim amandmanima ako su za to ovlašteni te obavještavaju Vladu o stavovima i mišljenjima Sabora, odnosno radnih tijela. Bez obzira na to da li je Vlada predlagač zakona ili ne, ona je obavezna dostaviti Hrvatskom saboru zatražena mišljenja, stavove i prijedloge te odrediti svog predstavnika.⁸⁸ Predsjednik Vlade jedanput godišnje, na početku drugog redovnog zasjedanja Sabora, usmeno predstavlja Saboru godišnji izvještaj Vlade, u kojem izvještava Sabor o uočenim pojavama, problemima i stanju u društvu, kao i o aktivnostima Vlade.⁸⁹

Glasanje o nepovjerenju Vladi ili članu Vlade

Na prijedlog jedne petine poslanika u Hrvatskom saboru se može pokrenuti pitanje povjerenja Vladi, predsjedniku ili članu Vlade. Rok za raspravu i glasanje je najkasnije 30 dana od dostavljanja prijedloga, s tim da mora proći najmanje 7 dana od dana dostavljanja prijedloga Hrvatskom saboru. Nepovjerenje vladi može izglasati jedna polovina od ukupnog broja poslanika u Hrvatskom saboru. Ako Sabor odbije prijedlog za izglasavanje nepovjerenja Vladi, odnosno pojedinom njenom članu, poslanici koji su ga postavili ne mogu ponovno podnijeti isti prijedlog prije isteka roka od šest mjeseci od dana podnošenja prijedloga. Ako se izglasa nepovjerenje predsjedniku Vlade ili Vladi u cjelini, predsjednik Vlade i Vlada podnose ostavku. U slučaju izglasavanja nepovjerenja članu Vlade, predsjednik Vlade može umjesto njega predložiti drugoga člana Saboru da mu izglasa povjerenje ili predsjednik Vlade i Vlada mogu podnijeti ostavku.⁹⁰

Interpelacije

Ustav propisuje da interpelaciju o radu Vlade ili njenog člana, potpisanu od svih poslanika koji su je pokrenuli, podnosi najmanje jedna desetina poslanika Hrvatskog sabora.⁹¹ Prema odredbama Poslovnika Hrvatskog sabora, interpelacijom se na sjednici Sabora otvara rasprava o radu Vlade u cjelini ili o pojedinim odlukama Vlade ili ministarstva ako one

⁸⁷ Članovi 81. i 115. Ustava Republike Hrvatske, Hrvatski sabor, internet stranica <http://www.sabor.hr/ustav-republike-hrvatske> (datum pristupa 29.04.2016.)

⁸⁸ Članovi od 121. do 123. Poslovnika Hrvatskog sabora

⁸⁹ Član 128. Poslovnika Hrvatskog sabora

⁹⁰ Član 116. Ustava Republike Hrvatske i član 126. Poslovnika Hrvatskog sabora

⁹¹ Član 86. stav (2) Ustava Republike Hrvatske

odstupaju od općeg stajališta Vlade ili ministarstva u provođenju zakona ili utvrđene politike. Interpelacija se može podnijeti i kada poslanik nije zadovoljan ni naknadnim dopunskim pisanim odgovorom Vlade ili člana Vlade na postavljeno pitanje, a pitanje i odgovor ukazuju da postoje posebno opravdani razlozi da se o njima otvori rasprava u Saboru. Interpelacija se podnosi u pisanom obliku sa jasno postavljenim i obrazloženim pitanjem predsjedniku Hrvatskog sabora, koji je dostavlja predsjedniku Vlade i poslanicima. Obaveza Vlade je da dostavi izvještaj povodom interpelacije predsjedniku Hrvatskog sabora u roku od 15 dana od dana prijema. Predsjednik Sabora, pomenuti izvještaj dostavlja poslanicima u roku od 15 dana. Nakon uvrštavanja interpelacije u dnevni red i provedene rasprave, Hrvatski sabor može postaviti pitanje odgovornosti Vlade ili pokrenuti pitanje povjerenja predsjedniku Vlade, članu Vlade ili Vladi u cjelini. U slučaju da je na sjednici Hrvatskog sabora interpelacija odbijena ili povučena, o istoj temi se ne može podnijeti interpelacija tri mjeseca od dana odbijanja.⁹²

Poslanička pitanja

Prema Ustavu poslanici Hrvatskog sabora imaju pravo postavljati Vladi Republike Hrvatske i pojedinim ministrima poslanička pitanja o radu ministarstava i drugih tijela državne uprave i lica sa javnim ovlaštenjima. Poslaničko pitanje postavlja se usmeno ili u pisanom obliku, a poslanik mora navesti kome postavlja pitanje. Usmena pitanja se postavljaju Vladi ili članu Vlade na početku sjednice prije prelaska na prvu tačku dnevnog reda i moraju biti najavljena u pisanom obliku 24 sata prije početka sjednice. Nakon odgovora na pitanje, poslanik može izraziti zadovoljstvo ili nezadovoljstvo odgovorom. Ako je nezadovoljan usmenim odgovorom, poslanik može zatražiti da mu Vlada, odnosno ministar dostavi odgovor u pisanom obliku.⁹³

Radna tijela Hrvatskog sabora

Radna tijela Hrvatskog sabora su odbori i komisije, koje Hrvatski sabor uspostavlja radi praćenja, u okviru svog djelokruga, rada Vlade i drugih tijela čiji rad nadzire Hrvatski sabor te radi raspravljanja o izvještajima tijela i pravnih lica sa javnim ovlaštenjima podnesenim Hrvatskom saboru. Radno tijelo Hrvatskog sabora nakon provedene rasprave zauzima stav, odnosno utvrđuje prijedloge akata i o tome izvještava Hrvatski sabor.⁹⁴ Radna tijela su dužna dati poslanicima obavještenja o stavovima, mišljenjima, prijedlozima i primjedbama radnog tijela Hrvatskog sabora.⁹⁵ Hrvatski sabor može osnivati istražne odbore za svako pitanje od javnog interesa.⁹⁶

Odnos Hrvatskog sabora i Vlade u evropskim poslovima

Vlada izvještava Hrvatski sabor o prijedlozima pravnih propisa i odluka u čijem donošenju učestvuje u institucijama Evropske unije. Hrvatski sabor može o tim prijedlozima donositi zaključke na osnovu kojih Vlada djeluje u institucijama Evropske unije. Nadzor Hrvatskog sabora nad djelovanjem Vlade Republike Hrvatske u institucijama Evropske unije uređen je Zakonom o saradnji Hrvatskoga sabora i Vlade Republike Hrvatske u evropskim poslovima.⁹⁷

⁹² Članovi od 145. do 151. Poslovnika Hrvatskog sabora, Hrvatski sabor, internet stranica <http://www.sabor.hr/poslovnik-hrvatskoga-sabora-nn-81-13> (datum pristupa 29.04.2016.)

⁹³ Član 81. stav (1), Ustava Republike Hrvatske i članovi 131. i 132. Poslovnika Hrvatskog Sabora

⁹⁴ Član 44. Poslovnika Hrvatskog sabora

⁹⁵ Član 16. Poslovnika Hrvatskog sabora

⁹⁶ Član 92. Ustava Republike Hrvatske

⁹⁷ Član 144. Ustava Republike Hrvatske

Zakon o saradnji Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske u evropskim poslovima propisuje da Hrvatski sabor, u obavljanju evropskih poslova, prati i nadzire rad Vlade u institucijama Evropske unije. Ovlašćenja Hrvatskog sabora u pogledu kontrole Vlade u evropskim poslovima izvršava Odbor za evropske poslove, osim u pitanjima zajedničke vanjske i sigurnosne politike Evropske unije, za koja je nadležan Odbor za vanjsku politiku.⁹⁸

Predsjednik Vlade jednom godišnje podnosi izvještaj Hrvatskom saboru o održanim sastancima Evropskoga vijeća u protekloj godini. Također, uoči i nakon svakog sastanka Evropskog vijeća Vlada Republike Hrvatske je u obavezi da dostavlja relevantne dokumente Hrvatskom saboru. Po potrebi predsjednik Vlade na sjednici Hrvatskog sabora ili na sjednici nadležnog Odbora predstavlja stav Republike Hrvatske za sastanak Evropskoga vijeća prije njegovog održavanja ili predstavlja izvještaj o održanim sastancima Evropskoga vijeća.⁹⁹

Odbor za evropske poslove sprovodi postupak nadzora nad poštovanjem načela supsidijarnosti u prijedlozima zakonodavnih akata Evropske unije u skladu s Ugovorom o Evropskoj uniji, Ugovorom o funkcioniranju Evropske unije te odredbama Zakona o saradnji Hrvatskoga sabora i Vlade u evropskim poslovima i Poslovnika Hrvatskog sabora.¹⁰⁰

Parlamentarni nadzor službi sigurnosti

Prema Ustavu, Hrvatski sabor ostvaruje građanski nadzor nad službama sigurnosti Republike Hrvatske.¹⁰¹ Nadzor nad sigurnosno-obavještajnim agencijama Hrvatski sabor obavlja neposredno i putem saborskog odbora nadležnog za nacionalnu sigurnost te putem Vijeća za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija. U provedbi nadzora nad sigurnosno-obavještajnim agencijama Hrvatski sabor može zatražiti:

- od sigurnosno-obavještajne agencije izvještaje o radnjama i mjerama koje provodi sigurnosno-obavještajna agencija;
- od predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske izvještaje o preduzetim mjerama tajnog prikupljanja podataka ili o preduzetim mjerama tajnog prikupljanja podataka prema određenim osobama;
- od sigurnosno-obavještajnih agencija izvještaje o provođenju mjera tajnog prikupljanja podataka ili o provođenju mjera tajnog prikupljanja podataka prema određenim osobama,
- izvještaj o tome prikupljaju li sigurnosno-obavještajne agencije podatke koji se tiču poslanika ili osobe koja je član njegovog porodičnog domaćinstva.

U provedbi nadzora nad sigurnosno-obavještajnim agencijama Hrvatski sabor, odnosno odbor nadležan za nacionalnu sigurnost može zatražiti od Ureda Vijeća za nacionalnu sigurnost dostavljanje izvještaja i obavještenja i/ili obavljanje stručnog nadzora nad sigurnosno-obavještajnim agencijama. Odbor Hrvatskoga sabora nadležan za nacionalnu sigurnost može obaviti i neposredan nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija i u tom slučaju primjenjuju se odredbe Zakona o sigurnosno-obavještajnom sistemu Republike Hrvatske koje određuju postupanje Uredu Vijeća za nacionalnu sigurnost pri obavljanju stručnog nadzora.¹⁰²

⁹⁸ Član 3. i 4. Zakona o saradnji Hrvatskoga sabora i Vlade Republike Hrvatske u evropskim poslovima, Narodne novine, internet stranica http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_81_1698.html (datum pristupa 29.04.2016.)

⁹⁹ Član 11. Zakona o saradnji Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske u evropskim poslovima

¹⁰⁰ Član 13. stav (1) Zakona o saradnji Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske u evropskim poslovima

¹⁰¹ Član 81. stav (1) tačka 7) Ustava Republike Hrvatske

¹⁰² Član 104. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sistemu Republike Hrvatske, Narodne novine, internet stranica http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_07_79_1912.html (datum pristupa 29.04.2016.)

Prema odredbama Zakona o sigurnosno-obavještajnom sistemu Republike Hrvatske, u Hrvatskoj su osnovane dvije sigurnosno-obavještajne agencije: Sigurnosno-obavještajna agencija (SOA) i Vojna sigurnosno-obavještajna agencija (VSOA). Sigurnosno-obavještajne agencije, pored predsjednika Republike, predsjednika Vlade i Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost, izvještavaju predsjednika Hrvatskoga sabora o svim važnijim podacima koje su prikupile u svom radu te svojim procjenama sigurnosnih situacija. Godišnje izvještaje o svom radu sigurnosno-obavještajne agencije, pored ostalih, dostavljaju predsjedniku Hrvatskoga sabora i predsjedniku odbora Hrvatskoga sabora nadležnog za nacionalnu sigurnost, a na njihov zahtjev dostavljaju im i vanredne izvještaje o stanju u području nacionalne sigurnosti iz njihovog djelokruga rada.¹⁰³

Stručni nadzor nad sigurnosno-obavještajnim službama sprovodi Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost, koje godišnje i vanredne izvještaje dostavlja, pored ostalih, predsjedniku Hrvatskog sabora i odboru nadležnom za nacionalnu sigurnost.¹⁰⁴

Odnos Hrvatskog sabora i Državnog ureda za reviziju

Prema Ustavu, Državni ured za reviziju je najviša revizijska institucija Republike Hrvatske. Njom upravlja glavni državni revizor, koji o svom radu izvještava Hrvatski sabor.¹⁰⁵ Zakonom o Državnom uredu za reviziju propisano je da ovaj ured samostalno planira sredstva potrebna za njegov rad, koja u državnom budžetu utvrđuje Hrvatski sabor. Sabor imenuje glavnog državnog revizora, na osnovu mišljenja saborskog Odbora za finansije i državni budžet, i njegovog zamjenika, na osnovu prijedloga glavnog državnog revizora. Ured ima obavezu da Hrvatskom saboru dostavlja redovne i vanredne izvještaje. Ured planira i obavlja reviziju u obimu predviđenom godišnjim programom i planom rada, kao i prema zahtjevu Hrvatskog sabora ako glavni državni revizor ocijeni da je taj zahtjev opravdan. Redovni izvještaj o obavljenoj reviziji o izvršenju državnog budžeta dostavlja se Hrvatskom saboru do 1. juna tekuće godine za prethodnu godinu.¹⁰⁶

Odnos Hrvatskog sabora i Hrvatske narodne banke

Prema Ustavu, Hrvatska narodna banka (HNB) je samostalna i nezavisna, koja o svom radu izvještava Hrvatski sabor.¹⁰⁷ HNB je dužna da dva puta godišnje obavijesti Hrvatski sabor o finansijskom stanju, stepenu ostvarenja stabilnosti cijena i sprovođenju monetarne politike.¹⁰⁸ Hrvatski sabor bira i razrješava guvernera, zamjenika guvernera i viceguvernera Hrvatske narodne banke.¹⁰⁹

¹⁰³ Član 55. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sistemu Republike Hrvatske

¹⁰⁴ Član 8. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sistemu Republike Hrvatske

¹⁰⁵ Član 54. Ustava Republike Hrvatske

¹⁰⁶ Članovi 3, 6, 8 i 12. Zakona o Državnom uredu za reviziju, Narodne novine, internet stranica http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_07_80_1701.html (datum pristupa 29.04.2016.)

¹⁰⁷ Član 53. stav (2) Ustava Republike Hrvatske

¹⁰⁸ Član 62. stav (1) Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci. Hrvatska narodna banka, internet stranica http://www.hnb.hr/propisi/zakoni-htm-pdf/h-zakon-hnb-75-2008_54-2013.pdf (datum pristupa 29.04.2016.)

¹⁰⁹ Član 80. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci

VII. Crna Gora

Parlamentarna kontrola koju nad ostalim organima vlasti vrši Skupština Crne Gore definisana je Ustavom Crne Gore. Kao sredstva za ostvarivanje parlamentarnog nadzora Skupština Crne Gore koristi odbore, saslušanja, parlamentarne istrage, poslanička pitanja, interpelacije, glasanje o nepovjerenju Vladi, donošenje budžeta te nadzor nad trošenjem sredstava. Pored Ustava, parlamentarni nadzor uređuju i Zakon o parlamentarnoj istrazi, Zakon o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane, kao i Poslovnik Skupštine.

Odnos Skupštine i Vlade

Za razmatranje prijedloga akata, predlaganje akata, parlamentarnu kontrolu i vršenje drugih poslova iz njene nadležnosti, Skupština Crne Gore obrazuje odbore kao svoja radna tijela.¹¹⁰ U izvršavanju poslova iz svog djelokruga odbor može tražiti od državnog organa podatke i informacije od značaja za svoj rad.¹¹¹ Odbori su stalni mehanizam kontrole, posebno zahvaljujući mogućnosti organizovanja parlamentarnih saslušanja. Skupština se putem odbora redovno informiše o radu Vlade Crne Gore.

Poslanička pitanja

Poslanik ima pravo da postavi poslaničko pitanje Vladi ili nadležnom ministru. Poslaničko pitanje se postavlja na posebnoj sjednici Skupštine Crne Gore. Poslanik dostavlja pitanje predsjedniku Skupštine Crne Gore najkasnije 72 sata prije početka sjednice u pisanoj formi. Poslaničko pitanje na sjednici se postavlja usmeno, a poslanik na istoj sjednici može postaviti najviše 2 poslanička pitanja. Predsjednik Vlade, ministar ili drugi ovlašćeni predstavnik Vlade odgovara na poslaničko pitanje usmeno u trajanju do pet minuta po jednom pitanju. Poslanik koji je postavio pitanje ima pravo da komentariše odgovor i postavi dopunsko pitanje kao i da traži da se odgovor na pitanje dostavi pismeno. Predsjednik Vlade, ministar ili drugi ovlašćeni predstavnik Vlade dužan je da dostavi odgovor u pisanoj formi, najkasnije do početka naredne sjednice na kojoj se postavljaju pitanja predsjedniku Vlade.¹¹²

Poslanik ima pravo da traži obavještenja i objašnjenja od predsjednika Skupštine, predsjednika radnog tijela, ministra i drugog funkcionera, koja se odnose na poslove iz okvira prava i dužnosti ovih funkcionera, odnosno poslove iz nadležnosti organa kojima rukovode, a koja su mu potrebna radi obavljanja funkcije poslanika. Na navedeno pravo poslanika shodno se primjenjuju odredbe ovog poslovnika koje se odnose na poslaničko pitanje, a rok za dostavljanje obavještenja i objašnjenja iznosi najviše 15 dana. U slučaju da se pisani odgovor ne dostavi u roku od 15 dana, generalni sekretar Skupštine o tome obavještava generalnog sekretara Vlade, odnosno funkcionera od koga je traženo obavještenje i objašnjenje.¹¹³

Odlučivanje o nepovjerenju Vladi

Skupština može izglasati nepovjerenje Vladi. Prijedlog da se glasa o nepovjerenju vladi mora da sadrži razloge zbog kojih se predlaže glasanje. Predsjednik Skupštine Crne Gore odmah dostavlja poslanicima i predsjedniku Vlade prijedlog da se glasa o nepovjerenju. Glasanju

¹¹⁰ Član 33. Poslovnika Skupštine Crne Gore, Skupština Crne Gore, internet stranica http://www.skupstina.me/images/dokumenti/Poslovnik_Skupstine_Crne_Gore_2014.pdf (datum pristupa 29.04.2016.)

¹¹¹ Član 68. Poslovnika Skupštine Crne Gore

¹¹² Članovi od 187. do 193. Poslovnika Skupštine Crne Gore

¹¹³ Član 50. Poslovnika Skupštine Crne Gore

prethodi pretres na sjednici Skupštine, gdje predlagač obrazlaže prijedlog, a predsjednik Vlade daje odgovor. O nepovjerenju Vladi glasa se javnim glasanjem.¹¹⁴

Interpelacije

Kako je propisano Ustavom, interpelaciju za pretresanje određenih pitanja o radu Vlade može podnijeti najmanje 27 poslanika. Interpelacija se podnosi u pisanom obliku i mora biti obrazložena. Vlada dostavlja odgovor u roku od 30 dana od dana kada je primila interpelaciju.¹¹⁵ Interpelacija se, prema Poslovniku, podnosi predsjedniku Skupštine Crne Gore, koji interpelaciju odmah upućuje poslanicima i Vladi. Izvještaj Vlade povodom interpelacije predsjednik Skupštine upućuje poslanicima. Interpelacija se stavlja na dnevni red prve naredne sjednice Skupštine koja se održava poslije dostavljanja izvještaja Vlade. Ako Vlada nije podnijela izvještaj, interpelacija se stavlja na dnevni red prve naredne sjednice Skupštine po isteku roka za dostavljanje izvještaja Vlade. Po završenom pretresu interpelacije može se podnijeti prijedlog da se glasa o nepovjerenju Vladi.¹¹⁶

Kontrolno saslušanje

Radi pribavljanja informacija i stručnih mišljenja o pojedinim pitanjima iz svog djelokruga, kao i o pojedinim pitanjima utvrđivanja i sprovođenja politike i zakona ili drugih aktivnosti Vlade, organa državne uprave i drugih organa i organizacija koji, na osnovu zakona, Skupštini podnose izvještaj o radu i stanju u pojedinim oblastima, koja izazivaju nejasnoće, dileme ili principijelna sporenja, u cilju razjašnjenja tih pitanja, nadležni odbor može pozvati na sjednicu odgovornog predstavnika ovih organa i organizacija i od njega tražiti da se izjasni o tim pitanjima. Odluku o kontrolnom saslušanju donosi odbor većinom glasova ukupnog broja članova. Jednom u toku redovnog zasijedanja Skupštine, odbor donosi odluku o kontrolnom saslušanju, na zahtjev jedne trećine članova odbora, sa jednom temom dnevnog reda. O odluci za kontrolno saslušanje predsjednik odbora obavještava predsjednika i potpredsjednika Skupštine i, u pisanoj formi, poziva lice za saslušanje i obavještava ga o pitanjima koja su predmet saslušanja i od njega može zahtijevati da svoje mišljenje i stavove dostavi i u pisanoj formi. Pozvani ovlašćeni predstavnici državnih organa dužni su da se odazovu pozivu za kontrolno saslušanje.¹¹⁷ Za vrijeme kontrolnog saslušanja članovi odbora mogu postavljati pitanja licu pozvanom za saslušanje samo u vezi sa temom saslušanja. Na sjednici odbora može se voditi rasprava sa licem koje daje informacije, ako je to neophodno da bi se raspravila i pojasnila konkretna pitanja i činjenice. O potrebi otvaranja rasprave, vremenu njenog trajanja i učešću pojedinog člana odbora odlučuje odbor, s tim što se mora omogućiti da učestvuje u raspravi po jedan član odbora iz svakog poslaničkog kluba, koji to želi. Kontrolno saslušanje, po pravilu, snima se fonografski, odnosno o istom se vode bilješke, a tehničke i druge ispravke mogu se vršiti samo u dogovoru i uz saglasnost lica čija izjava je u pitanju. Odbor sačinjava i dostavlja Skupštini izvještaj o kontrolnom saslušanju, koji sadrži suštinu izlaganja, a može predložiti i odgovarajući zaključak ili drugi akt.¹¹⁸

Konsultativno saslušanje

Radi izvršavanja poslova iz svog djelokruga, a u cilju pribavljanja potrebnih informacija i stručnih mišljenja, naročito o prijedlozima rješenja i drugim pitanjima koja su od posebnog interesa za građane i javnost, odbor može, po potrebi ili za određeni period, angažovati

¹¹⁴ Članovi od 195. do 198. Poslovnika Skupštine Crne Gore

¹¹⁵ Član 108. Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore, internet stranica <http://www.skupstina.me/index.php/me/ustav-crne-gore> (datum pristupa 29.04.2016.)

¹¹⁶ Članovi od 198. do 200. Poslovnika Skupštine Crne Gore

¹¹⁷ Član 75. Poslovnika Skupštine Crne Gore

¹¹⁸ Članovi 76. i 77. Poslovnika Skupštine Crne Gore

naučne i stručne radnike za pojedine oblasti (naučne i stručne konsultante), predstavnike državnih organa i nevladinih organizacija, koji nemaju pravo odlučivanja (konsultativno saslušanje). Odluku o angažovanju naučnih i stručnih konsultanata donosi odbor. Radi izvršavanja poslova iz svog djelokruga odbor može obrazovati posebne radne grupe u čiji sastav može angažovati naučne i stručne konsultante. U cilju pripreme poslanika za odlučivanje o prijedlozima za izbor nosilaca pojedinih funkcija, odbor nadležan za oblast za koju se vrši izbor može pozvati ovlaštenog predlagača, kao i predložene kandidate na konsultativno saslušanje.¹¹⁹

Parlamentarne istrage i anketni odbori

Kako je propisano Ustavom, Skupština može, na prijedlog najmanje 27 poslanika, obrazovati anketni odbor radi prikupljanja informacija i činjenica o događajima koji se odnose na rad državnih organa.¹²⁰

Prema Poslovniku Skupštine Crne Gore, parlamentarna istraga može se otvoriti radi sagledavanja stanja u određenoj oblasti i razmatranja pitanja od javnog značaja, radi prikupljanja informacija i činjenica o pojedinim pojavama i događajima vezanim za utvrđivanje i vođenje politike te rada nadležnih organa u tim oblastima, a koje bi mogle biti osnova za odlučivanje Skupštine o političkoj odgovornosti nosilaca javnih funkcija ili preduzimanje drugih postupaka iz njene nadležnosti.

Radi izvršavanja parlamentarne istrage Skupština može, iz reda poslanika, osnovati anketni odbor.¹²¹ Na isti način kao što propisuje Ustav, i Poslovnik određuje da prijedlog za otvaranje parlamentarne istrage i obrazovanje anketnog odbora može podnijeti najmanje 27 poslanika u Skupštini. Prijedlog se podnosi u pisanoj formi, mora biti obrazložen i sadržavati naročito: naziv odbora, temu, svrhu i cilj parlamentarne istrage, zadatak i sastav anketnog odbora i rok za izvršenje zadatka. Predsjednik anketnog odbora je iz reda opozicionih poslanika. Nakon dodatnog obrazloženja predstavnika predlagača i predstavnika nadležnog odbora, Skupština odlučuje bez pretresa, o prijedlogu u cjelini. Predsjednik Skupštine odmah obavještava ministra pravde o prijedlogu i od njega traži informaciju da li se povodom istih činjenica, odnosno pitanja vodi sudski postupak. Ako ministar pravde potvrdi da se vodi sudski postupak, predsjednik Skupštine neće predložiti obrazovanje anketnog odbora za dnevni red naredne sazvane sjednice Skupštine, a odlučivanje o prijedlogu se odlaže do pravosnažnog okončanja sudskog postupka. U slučaju da sudski postupak započne nakon obrazovanja anketnog odbora, anketni odbor prestaje sa radom do pravosnažnog okončanja sudskog postupka. Anketni odbor ima pravo da, u cilju sprovođenja parlamentarne istrage, traži od državnih organa i pojedinih organizacija podatke, isprave i obavještenja, kao i da uzima izjave od pojedinca, ako to ocijeni potrebnim.

Državni organi i druge organizacije, kao i pojedinci dužni su da daju istinite isprave, podatke, obavještenja i izjave koje od njih traži anketni odbor. Poslije završene parlamentarne istrage, anketni odbor podnosi Skupštini izvještaj koji može sadržavati i prijedlog odgovarajućih mjera ili akata iz nadležnosti Skupštine. Anketni odbor prestaje sa radom danom odlučivanja u Skupštini o njegovom izvještaju, odnosno istekom roka za koji je obrazovan.¹²²

¹¹⁹ Član 73. Poslovnika Skupštine Crne Gore

¹²⁰ Član 109. Ustava Crne Gore

¹²¹ Član 78. Poslovnika Skupštine Crne Gore

¹²² Članovi od 79. do 82. Poslovnika Skupštine Crne Gore

Zakon o parlamentarnoj istrazi

U Crnoj Gori je donesen i poseban Zakon o parlamentarnoj istrazi, koju organizuje i provodi skupštinski anketni odbor.¹²³ Anketni odbor radi na osnovu Poslovnika Skupštine Crne Gore, osim u slučajevima koji su drukčije uređeni Zakonom o parlamentarnoj istrazi.¹²⁴

Zakonom o parlamentarnoj istrazi su uređeni osnivanje i djelokrug rada anketnog odbora Skupštine Crne Gore, njegov sastav i način odlučivanja, ovlašćenja, načela djelovanja, finansiranja, način sprovođenja istrage i izvještavanja Skupštine.¹²⁵ Zakonom je precizirano da otvaranje parlamentarne istrage i obrazovanje anketnog odbora, na prijedlog najmanje 27 poslanika, odlukom odobrava Skupština Crne Gore, radi prikupljanja informacija i činjenica o događajima koji se odnose na rad državnih organa. Odlukom se utvrđuje postojanje razloga za provođenje parlamentarne istrage u određenoj oblasti, pitanja koja anketni odbor ispituje, cilj parlamentarne istrage i rok do kojeg je anketni odbor dužan da obavi parlamentarnu istragu. O otvaranju parlamentarne istrage i formiranju anketnog odbora Skupština odlučuje na prvoj sjednici nakon što je prijedlog podnesen.¹²⁶

Kada je pitanju pokrenuti sudski postupak, odredbe Zakona o parlamentarnoj istrazi su jednake već navedenim odredbama Poslovnika Skupštine Crne Gore. Prema Zakonu, anketni odbor se ne može osnovati za pitanja povodom kojih je već pokrenut sudski postupak sve dok taj postupak traje. Ukoliko se o nekom pitanju, za čije istraživanje je osnovan anketni odbor, pokrene sudski postupak, anketni odbor će odmah prestati s radom. Zakonom je precizirano da se ne može osnovati novi anketni odbor o istom pitanju prije isteka roka od šest mjeseci od dana prestanka rada prethodnog anketnog odbora.¹²⁷

U sastavu anketnog odbora nalazi se podjednak broj poslanika iz parlamentarne većine i opozicije. Predsjednik je iz reda opozicionih poslanika, a zamjenik iz reda poslanika parlamentarne većine. Za rad anketnog odbora potrebno je prisustvo većine od ukupnog broja članova. Anketni odbor odlučuje većinom ukupnog broja članova. Broj članova anketnog odbora ne može biti manji od osam niti veći od dvanaest.¹²⁸

Prijedlog za utvrđivanje političke odgovornosti nosilaca javnih funkcija ili drugih mjera

Radi ostvarenja cilja, anketni odbor je dužan da svestrano ispita pitanje zbog koga je obrazovan. U provođenju parlamentarne istrage, anketni odbor prikuplja informacije, utvrđuje okolnosti i činjenice koje će pomoći objektivnom sagledavanju istine i sačinjavanju objektivnog izvještaja o radu anketnog odbora. Anketni odbor, nakon okončanja povjerenog mu zadatka, podnosi Skupštini izvještaj koji može sadržavati prijedlog za utvrđivanje političke odgovornosti nosilaca javnih funkcija ili preduzimanje drugih postupaka iz nadležnosti Skupštine, odnosno prijedlog mjera koje po ocjeni anketnog odbora Skupština treba da preduzme, u skladu sa Ustavom i zakonom. Anketni odbor usvaja izvještaj većinom glasova ukupnog broja članova. Izuzetno, ako ne postoji većina od ukupnog broja članova, anketni odbor će dostaviti Skupštini tehnički izvještaj o svom radu koji sadrži broj održanih sjednica, dnevni red na sjednicama, informaciju o licima koja su dala izjave i subjektima koji su dostavili dokumentaciju, kao i spisak dokumentacije koja je razmatrana. Član anketnog

¹²³ Zakon o parlamentarnoj istrazi (Službeni list Crne Gore, broj 38/2012 od 19.7.2012.), Službeni list Crne Gore, internet stranica <http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7BC4BA9332-9451-494F-8DCB-D9A08EE87E88%7D> (datum pristupa 04.05.2016.)

¹²⁴ Član 15. Zakona o parlamentarnoj istrazi

¹²⁵ Član 1. Zakona o parlamentarnoj istrazi

¹²⁶ Članovi 3. i 5. Zakona o parlamentarnoj istrazi

¹²⁷ Član 4. Zakona o parlamentarnoj istrazi

¹²⁸ Članovi 6. i 7. Zakona o parlamentarnoj istrazi

odbora čije se mišljenje razlikuje od mišljenja utvrđenog u izvještaju anketnog odbora, ima pravo da zahtijeva da se u izvještaju posebno navede njegovo izdvojeno mišljenje. Anketni odbor za svoj rad odgovara Skupštini i prestaje sa radom danom odlučivanja u Skupštini o njegovom izvještaju.¹²⁹

Anketni odbor je ovlašten da traži od svih državnih organa, organa lokalne samouprave, ustanova i pravnih lica da mu dostave na uvid svu dokumentaciju koja bi mogla biti od značaja za ostvarivanje povjerenog mu zadatka. Navedeni subjekti su dužni da postupe po zahtjevu anketnog odbora u najkraćem mogućem roku i da daju istinite isprave, podatke i obavještenja. Ako postoje dokumenta vezana za predmet parlamentarne istrage s oznakom tajnosti, članovima anketnog odbora se, u skladu sa posebnim zakonom koji reguliše pristup tajnim podacima, mora omogućiti da ostvare uvid i u tu dokumentaciju.¹³⁰

Rukovodeća lica, službenici i namještenici u državnim organima, organima lokalne samouprave, ustanovama, pravna lica, bivši nosioci državnih funkcija u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti (predsjednik Vlade, predsjednik Skupštine, ministar, poslanik), bivši i sadašnji funkcioneri lokalne samouprave, dužni su da se odazovu pozivu anketnog odbora i da daju izjave i odgovaraju na pitanja članova odbora o činjenicama koje su im poznate u vezi sa predmetom parlamentarne istrage, kao i da dostave dokumentaciju koju posjeduju. Navedena lica dužna su da daju istinite izjave koje od njih traži anketni odbor.¹³¹

Rad anketnog odbora je javan. Ako je to potrebno radi čuvanja tajnosti podataka, anketni odbor može odlučiti da se njegove pojedine sjednice zatvore za javnost. Finansijska i druga sredstva potrebna za rad anketnog odbora obezbjeđuju se iz budžeta Skupštine. Stručne, administrativne i tehničke poslove za potrebe anketnog odbora obavlja Služba Skupštine. Za potrebe anketnog odbora predsjednik može, uz saglasnost Odbora, angažovati savjetnike.¹³²

Parlamentarni nadzor u oblasti bezbjednosti i odbrane

Parlamentarni nadzor nad radom organa i institucija u oblasti bezbjednosti i odbrane Skupština Crne Gore vrši neposredno i preko Odbora za bezbjednost i odbranu.¹³³

Zakon o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane

Skupština Crne Gore je 2010. godine donijela poseban zakon koji uređuje nadzor u oblasti bezbjednosti i odbrane - Zakon o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane.¹³⁴ Skupštinski Odbor za bezbjednost i odbranu vrši parlamentarni nadzor nad radom:

- Ministarstva odbrane, Vojske Crne Gore,
- Agencije za nacionalnu bezbjednost,
- Uprave policije,
- Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave,
- kao i drugih organa i institucija koje se bave poslovima bezbjednosti i odbrane.

Odbor može pokrenuti određena pitanja i vršiti parlamentarni nadzor na prijedlog Skupštine, predsjednika ili članova Odbora, drugih organa ili institucija. Organi i navedene institucije

¹²⁹ Članovi od 8. do 11. Zakona o parlamentarnoj istrazi

¹³⁰ Član 12. Zakona o parlamentarnoj istrazi

¹³¹ Član 13. Zakona o parlamentarnoj istrazi

¹³² Članovi od 14. do 17. Zakona o parlamentarnoj istrazi

¹³³ Članovi 1. i 2. Zakon o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane

¹³⁴ Zakon o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane, Službeni list Crne Gore broj 80/2010, internet stranica <http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7BF1627E48-7B10-4173-9770-819F50FBF293%7D> (datum pristupa 04.05.2016.)

dužni su da, na zahtjev Odbora ili njegovog člana, dostave podatke i informacije iz djelokruga Odbora, osim one koje, u skladu sa posebnim zakonom, ne mogu dati.¹³⁵

U vršenju parlamentarnog nadzora Odbor:

- prati aktivnosti organa i institucija u oblasti bezbjednosti i odbrane u Crnoj Gori, u cilju uvida u ostvarivanje utvrđene politike u ovim oblastima i može tražiti dostavljanje informacija o aktivnostima i preduzetim mjerama po bilo kojem pitanju iz djelokruga njihovog rada;
- vrši nadzor nad poštovanjem političke, ideološke i interesne neutralnosti u radu navedenih organa i institucija u oblasti bezbjednosti i odbrane;
- razmatra godišnje izvještaje o radu Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore, Agencije za nacionalnu bezbjednost, Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, koji se Odboru dostavljaju do kraja prvog kvartala tekuće za prethodnu godinu;
- razmatra posebne izvještaje navedenih organa i institucija u oblasti bezbjednosti i odbrane;
- razmatra nacrt i prijedlog strategije nacionalne bezbjednosti i nacrt i prijedlog strategije odbrane i daje mišljenje;
- razmatra prijedloge zakona, drugih propisa i opštih akata iz oblasti bezbjednosti i odbrane;
- razmatra izvještaje o upotrebi pripadnika Vojske Crne Gore u međunarodnim snagama i učešću pripadnika civilne zaštite, policije i zaposlenih u organima državne uprave u mirovnim misijama i drugim aktivnostima u inostranstvu;
- razmatra izvještaje o primjeni mjera tajnog nadzora od strane organa i institucija (Ministarstva odbrane, Vojske Crne Gore, Agencije za nacionalnu bezbjednost, Uprave policije, Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, kao i drugih organa i institucija koje se bave poslovima bezbjednosti i odbrane) kojima se privremeno ograničavaju Ustavom zagarantovana prava i slobode;
- razmatra informacije o izvršenju budžeta u dijelu sredstava namijenjenih za rad gore navedenih organa i institucija, najmanje jednom godišnje;
- razmatra informacije o angažovanju organa i institucija u oblasti bezbjednosti i odbrane u pružanju pomoći drugim organima u cilju otklanjanja posljedica prirodnih nepogoda, tehničko-tehnoških i ekoloških nesreća i epidemija, kao i kriza izazvanih terorističkim aktivnostima;
- razmatra izvještaje Državne revizorske institucije o finansijskom poslovanju organa i institucija u oblasti bezbjednosti i odbrane, zauzima stavove i prati aktivnosti nadležnih organa po tim izvještajima;
- daje mišljenja, prijedloge i sugestije tokom izrade prijedloga zakona o budžetu, u dijelu koji se odnosi na oblast bezbjednosti i odbrane;
- razmatra prijedloge kandidata za imenovanje na rukovodeće dužnosti u oblasti bezbjednosti i odbrane, za koje je posebnim zakonom propisano da o njima Skupština daje mišljenje;
- raspravlja o informacijama i inicijativama koje se odnose na aktivnosti i dokumenta iz oblasti bezbjednosti i odbrane;
- organizuje i sprovodi konsultativno i kontrolno saslušanje i inicira parlamentarnu istragu;
- obavlja konsultativno saslušanje vojno-diplomatskih predstavnika Crne Gore prije stupanja na funkciju,
- obavlja i druge poslove utvrđene zakonom.¹³⁶

¹³⁵ Član 3. Zakona o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane

¹³⁶ Član 7. Zakona o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane

Zakon detaljno uređuje i ostala pitanja koja se odnose na parlamentarni nadzor Skupštine Crne Gore nad radom organa i institucija u oblasti bezbjednosti i odbrane, od planiranja do sprovođenja parlamentarnog nadzora, kao i dužnosti pojedinaca i institucija u informisanju nadležnog skupštinskog Odbora u oblasti bezbjednosti i odbrane. Zakonom je također precizirano da Skupština, preko Odbora za bezbjednost i odbranu, sprovodi konsultativno i kontrolno slušanje te parlamentarnu istragu.¹³⁷

Odbor najmanje jednom godišnje podnosi Skupštini izvještaj o svom radu i rezultatima parlamentarnog nadzora, koji može sadržavati stavove i zaključke, kao i preporuke Skupštini u vezi sa parlamentarnim nadzorom. Skupština najmanje jednom godišnje razmatra izvještaj Odbora za bezbjednost i odbranu. Pored toga, Odbor podnosi Skupštini izvještaj o sprovedenom parlamentarnom nadzoru, koji može sadržavati zaključak, preporuku, kao i predlog mjera koje treba preduzeti po predmetnim pitanjima.¹³⁸

Kaznene odredbe

Za razliku od Zakona o parlamentarnoj istrazi, Zakon o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane propisuje i kaznene odredbe.

Novčanom kaznom od 30 EUR do 2.000 EUR (od 59 KM do 3.912 KM)¹³⁹ kazniće se za prekršaj zaposleni u organima i institucijama, ako na zahtjev Odbora ne učestvuje na sjednici, ne pruži potrebna obavještenja i ne dostavi Odboru tražene informacije.

Novčanom kaznom od 500 EUR do 20.000 EUR (od 978 KM do 39.117 KM) kazniće se za prekršaj organ i pravno lice, ako:

- ne omogući vršenje parlamentarnog nadzora u skladu sa ovim zakonom;
- ne obavijesti Odbor o vanrednom događaju u skladu sa ovim zakonom, i
- na zahtjev Odbora ne pruži obavještenja i ne učini dostupnom traženu dokumentaciju.

Za prekršaj neomogućavanja vršenja parlamentarnog nadzora kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 30 EUR do 2.000 EUR (od 59 KM do 3.912 KM).¹⁴⁰

Odnos Skupštine i Centralne banke

Centralna banka, po potrebi, a najmanje jednom godišnje, do 30. aprila tekuće godine za prethodnu godinu, Skupštini Crne Gore podnosi izvještaj o svom radu na razmatranje. Centralna banka objavljuje i izvještaje o stabilnosti finansijskog sistema i pitanjima stabilnosti cijena i dostavlja ih Skupštini i Vladi radi informisanja, po potrebi, a najmanje jednom godišnje, do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.¹⁴¹

Centralna banka planira svoje prihode i rashode u finansijskom planu, koji donosi do 31. decembra tekuće za narednu godinu. Finansijski plan, nakon donošenja, Centralna banka dostavlja Vladi i Skupštini, radi upoznavanja. Centralna banka dostavlja Skupštini godišnje finansijske izvještaje, sa mišljenjem nezavisnog spoljnog revizora, radi upoznavanja.¹⁴²

¹³⁷ Članovi od 8. do 18. Zakona o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane

¹³⁸ Članovi 20. i 21. Zakona o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane

¹³⁹ Konverzija izvršena po srednjem kursu kursne liste Centralne Banke Bosne i Hercegovine na dan 05.04.2016. godine

¹⁴⁰ Član 22. Zakona o parlamentarnom nadzoru u oblasti bezbjednosti i odbrane

¹⁴¹ Član 39. Zakona o Centralnoj banci Crne Gore, Službeni list Crne Gore br. 40/10, 46/10 i Odluka Ustavnog suda, U-I br. 25/10, Službeni list Crne Gore, broj 6/2013, Centralna banka Crne Gore, internet stranica http://www.cb-mn.org/slike_i_fajlovi/fajlovi/fajlovi_brzi_linkovi/propisi/zakoni/zakon_cbcg_0613.pdf

(datum pristupa 04.05.2016.)

¹⁴² Član 71. Zakona o Centralnoj banci Crne Gore

Centralnom bankom upravlja Savjet Centralne banke koji usvaja izvještaje i preporuke koji se dostavljaju Skupštini i Vladi.¹⁴³ Članove Savjeta imenuje Skupština.¹⁴⁴ Centralnom bankom rukovodi guverner Centralne banke, koji može inicirati i po pozivu izlagati pred Skupštinom i njenim tijelima o monetarnoj i finansijskoj stabilnosti i o funkcionisanju bankarskog sistema.¹⁴⁵ Guvernera imenuje Skupština, na prijedlog predsjednika Crne Gore.¹⁴⁶

Odnos Skupštine i Državne revizorske institucije

Subjekti revizije su organi i organizacije koje upravljaju budžetom i imovinom države i jedinica lokalne samouprave, fondovi, Centralna banka Crne Gore i druga pravna lica u kojima država učestvuje u vlasništvu (subjekti revizije). Državna revizorska institucija vrši i reviziju subjekata koji izvršavaju dio budžeta, upravljaju državnom imovinom, primaju dotacije ili od države dobijaju bespovratna davanja ili garancije, odnosno posluju sa subjektom revizije.¹⁴⁷ Državna revizorska institucija izvještava Skupštinu i Vladu:

- podnošenjem godišnjeg izvještaja;
- podnošenjem posebnih izvještaja;
- savjetovanjem na osnovu saznanja dobijenih putem revizije.¹⁴⁸

Posebnim izvještajima Državna revizorska institucija obavještava Skupštinu i Vladu o naročito značajnim i važnim pitanjima,¹⁴⁹ a u postupku donošenja završnog računa budžeta Republike, Institucija izvještava Skupštinu o reviziji završnog računa. Na osnovu bitnih činjenica i okolnosti na koje je ukazano u godišnjem izvještaju Institucije, Skupština odlučuje o predloženim mjerama i roku za njihovo sprovođenje. Skupština može zahtijevati od Institucije dodatno pojašnjenje pojedinih činjenica i okolnosti.¹⁵⁰

¹⁴³ Član 44. stav (1) tačka 11) Zakona o Centralnoj banci Crne Gore

¹⁴⁴ Član 50. stav (1) Zakona o Centralnoj banci Crne Gore

¹⁴⁵ Član 45. stavovi (1) i (3) Zakona o Centralnoj banci Crne Gore

¹⁴⁶ Član 50. stav (2) Zakona o Centralnoj banci Crne Gore

¹⁴⁷ Član 4. Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji, Službeni list Crne Gore br. 28/04, internet stranica

<http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7BC753F53A-B8E9-4CFB-8C91-20516B304BD5%7D>

(datum pristupa 05.04.2016.)

¹⁴⁸ Član 18. Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji

¹⁴⁹ Član 20. Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji

¹⁵⁰ Član 26. Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji

VIII. Izvori

ECPRD Request No. 1698 "Accountability of Members of Government Informing of Parliament and Parliamentary Oversight Procedure"

ECPRD request No. 1995 "Questionnaire on Parliamentary Control of Governments in the Legislative Process" (Seminar Berlin, Bundesrat, 13-14 Sept 2012)

Internet stranica Parlamenta Republike Austrije

http://www.parlament.gv.at/ZUSD/RECHT/GOG-NR_DEU_ENG_032013.pdf

Internet stranica Bundestaga - Donjeg doma Parlamenta Savezne Republike Njemačke

http://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fccb703634dcd/basic_law-data.pdf

<https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80060000.pdf>

http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/function/scrutiny/instruments/245710

http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/function/scrutiny/bodies/245706

https://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/commissioner

Internet stranica Narodne skupštine Republike Srbije

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=ustav+republike+srbije>

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-%28precisceni-tekst%29/ceo-poslovnik-%28precisceni-tekst%29.1423.html>

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html>

<http://www.parlament.gov.rs/народна-скупштина.115.html?SearchText=Zakon+o+Vojnobezbednosnoj+agenciji+i+Vojnoobave%>

[C5%A1tajnoj+agenciji](http://www.parlament.gov.rs/народна-скупштина.115.html?SearchText=Zakon+o+Vojnobezbednosnoj+agenciji+i+Vojnoobave%С5%A1tajnoj+agenciji)

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=Zakon+o+Bezbednosno-informativnoj+agenciji>

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=zakon+o+narodnoj+banci>

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=zakon+o+narodnoj+banci>

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=Zakon+o+Dr%C5%BEavnoj+revizorskoj+instituciji>

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=Zakon+o+Dr%C5%BEavnoj+revizorskoj+instituciji>

Internet stranica Ustavnog suda Republike Srbije

<http://www.ustavni.sud.rs/page/view/139-100028/ustav-republike-srbije>

Internet stranica Hrvatskog sabora

<http://www.sabor.hr/ustav-republike-hrvatske>

<http://www.sabor.hr/poslovnik-hrvatskoga-sabora-nn-81-13>

Internet stranica Narodnih novina

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_81_1698.html

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_07_79_1912.html

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_07_80_1701.html

Internet stranica Hrvatske narodne banke

http://www.hnb.hr/propisi/zakoni-htm-pdf/h-zakon-hnb-75-2008_54-2013.pdf

Internet stranica Državnog ureda za reviziju

<http://www.revizija.hr/hr/o-nama/zakoni-i-akti>

Internet stranica Skupštine Crne Gore

<http://www.skupstina.me/index.php/me/ustav-crne-gore>

http://www.skupstina.me/images/dokumenti/Poslovnik_Skupstine_Crne_Gore_2014.pdf

Internet stranica Službenog lista Crne Gore

<http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7BC4BA9332-9451-494F-8DCB-D9A08EE87E88%7D>

<http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7BF1627E48-7B10-4173-9770-819F50FBF293%7D>

<http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7BC753F53A-B8E9-4CFB-8C91-20516B304BD5%7D>

Internet stranica Centralne banke Crne Gore [http://www.cb-](http://www.cb-mn.org)

[mn.org/slike_i_fajlovi/fajlovi/fajlovi_brzi_linkovi/propisi/zakoni/zakon_cbcg_0613.pdf](http://www.cb-mn.org/slike_i_fajlovi/fajlovi/fajlovi_brzi_linkovi/propisi/zakoni/zakon_cbcg_0613.pdf)